Anul VI. Nr. 11—16
8 pagini 200 Lei
Timişoara 1 Iun.—15 Aug. 1945

VREREA

Apare la 1 şi 15 a fiecărei luni.

Director:
ION STOIA-UDREA

Direcţia : Timişoara III. Str. Doja 12
Redacţia : I., Str. Telbisz 2.
Administraţia : I., Str. Lonovici 2.

TELEFOANE :
Direcţia : 45—25 Redacţia şi Tipografia 50—03

Abonamente : 2000 Lei anual. Pentru întreprinderi 10 000 Lei

PAVEL DAN

de Silvio Guarnieri

Pavel Dan s'a născut într'un sat din Transilvania în 1907. Părinții săi erau țărani, nu prea bogați; tatăl, emigrat de tânăr în America să-și caute norocul, se întorsese sărac ca mai înainte, mai obosit, devenit dibaciu în multe meserii din nevoia unui traiu aventuros; dar voința de-a înbunătăți propria stare, de-a ieși din cercul închis al satului, persista ca o necesitate în acest om și, zădărnicită propria încercare, își încredință toate speranțele fiului.

Pavel, după clasele elementare urmate în satul său, începu la doisprezece ani, să frecventeze gimnaziul în apropiatul oraș Turda, capitala județului. Aici, deși continuând să trăiască în tovărășia băieților ca și el, fii de țăran, părtași ai obiceiurilor și a dorințelor lui, începe să simtă nostalgia locurilor pe cari le părăsise; scene, locuri și personaje ale satului i se înfiripă mereu în închipuire; și se simte din ce în ce mai singur și pierdut, lipsit de mângâierea pe care o dau lucrurile obișnuite, îndelung întrebuințate; viața unui băiat sărac nu e veselă la oraș, acolo mizeria ia o înfățișare încă mai brutală, fără să îngădue adăposturile și compensațiile pe care obișnuința le știe creia. In acelaș timp, imaginea părinților îndepărtați îi devine tot mai duioasă, truda și sărăcia lor e încercată mai viu prin experiența personală, învățătura devine deopotrivă o datorie și un refugiu; se concretizează deacum ca o exigență, posibilitatea unei viitoare eliberări, cucerirea unei existențe mai bune. Elev atent, studios și tăcut, el stă departe dela orice nesocotire, greutatea traiului îl constrânge la o intensă viață intimă; curând e constrâns să completeze banii ce-i vin deacasă dând lecții particulare, ajutând pe elevii mai tineri; dar în acelaș timp, pentru a cumpăni o asemenea oboseală ingrată iată-l îndemnat să-și împrospăteze mai intens propria memorie: încă dela primele sale tentative de scriitor, personajele și ambianța provestirilor sale, ale prozei sale, ale impresiilor sale, sunt acelea ale copilăriei sale, la care el se întoarce mereu, nu numai atras de nostalgia unui bun pierdut, ci aproape simțindu-se viu și sigur de propriile sentimente; părtaș al obiceiurilor sătești, printre țărani. Și această nostalgie se va ascuți și se va preciza atunci când, alungat dela liceul din Turda în urma unui incident școlar, va fi constrâns să părăsească Transilvania și să-și continue studiile într'un oraș la gura Dunării, Tulcea; unde, peisajul acela în care pământul părea măcinat și gălbui, aceea cruzime de culori contrastante, prea vii, acea desolată și prăfoasă solitudine a câmpiei, îl duc cu visul la meleagurile sale cu verzile coline mărginite de tufișuri umede și presărate cu sate dese. Incă mai trudnică îi e acum existența, dupăce, intrat ca preceptor într'un colegiu, deacum puține ore îi rămân libere pentru lectură, și-i va fi îngreuiat refugiul scrisului; mai înaite, la Turda, începuse să publice scurte povestiri în revistele tinerești, câștigase admirația colegilor și stima profesorilor; acum toate-l constrâng la apărare și la izolare; lipsit de prietenii, negată fiindu-i posibilitatea de-a oferi vreunuia propriile-i mărturisiri, e împins și mai mult să mediteze, să-și precizeze motivele propriei existențe, astfel, capătă pentru el o definitivă importanță, acel jurnal, în care timp de aproape șapte ani va nota gânduri, sentimente, impresii, raționamente, amintiri, și care puțin cate puțin îl ajută să-și simtă cu intensitate misiunea descătușată de orice complacere într'un succes ușor, de orice nebunie tinerească. Singurătatea și tristețea i-au format definitiv caracterul de o severitate intransigentă: visurile, iluziile improvizate îi repugnă; la douăzeci de ani va sacrifica tot ce scrisele pâna atunci, simțind în sine capacitatea și mai ales datoria unei adânciri mai susținute; deziluzii, tristeți, renunțări s'au acumulat înăuntrul lui fără a-l impinge la mișcări de neașteptată și superficială rebeliune, dar el le-a orânduit căutându-le o rațiune, justificându-le, ajungând astfel la o interpretare a lui însuși, și'n acelaș timp la aceea a poporului său; motivul personal dispare în curând din el, simțindu-se prea asemenea cu ceilalți, prea doritor și convins de o solidaritate omenească de sentimente și suferințe. Cei cinci ani de universitate la Cluj trebuiră să constitue perioada cea mai senină și mai liberă a tinereței sale: tovărășia prietenilor, fierbinte atrași de propriul său ideal de artă, familiaritatea ambianței universitare și mai ales noile lecturi, descoperirea literaturei europene, a lui Dostoiewski, a lui Ibsen, a lui Hamsun, lărgind orizontul său cultural întăresc și pun în valoare vocația sa; dar adolescența necăjită și poate o ereditate plină de privațiuni l-au lipsit de orice forță de rezistență în fața boalei. Un an întreg va fi constrâns să caute vindecarea în seninătatea satului natal, întrerupând studiile, apoi trebuința îl îmbie să le reia; luându-și licența cu o teză asupra baladelor populare române, însfârșit în toamnă lui 1933, la douăzecișișase de ani, numit profesor la liceul din Blaj, este în măsură să-și câștige eristența; prea târziu pentru a-și ajuta tatăl care muri în acelaș an. Deacum e sfârșită perioada de experiențe, sfielile și exasperatele revărsări ale începătorului s'au încheiat, scriitorul și-a câștigat un ton propriu, s'a obișnuit să făurească propria proză în urma unei desvoltări coerente de imagini și de stil, povestirile sale smulg repede aprobarea prietenilor, îi cultivă un renume literar regional, publicate în revistele transilvănene „Abecedarul", „Gândul românesc", „Pagini literare", „Blajul"; însfârșit, una din cele mai mari reviste de atunci ale capitalei „Gândirea", îi găzduiește povestirea „Priveghiul". Patru ani a durat această perioadă de fervidă și-atât de sbuciumată activitate; nu căuta succesul Pavel Dan, căci fiecare povestire era o gândire mai îndârjită și profundă a motivelor acelora pe care construise precedentele, departe de orice schițare facilă, îndemnat mereu să rezolve prin sine însuși o situație omenească, să găsească existenței un motiv fundamental, o soluție, și mai presus de orice, el scria pentru sine; dar consensul altuia îl dispunea mai tare la lucru, pătruns mereu de o mai mare răspundere. Acest tânăr de care toți își aduc aminte ca de cel mai tăcut și puțin expansiv, îmbră-

(Continuare la pagina 6).

Vechii maeştri bănăţeni

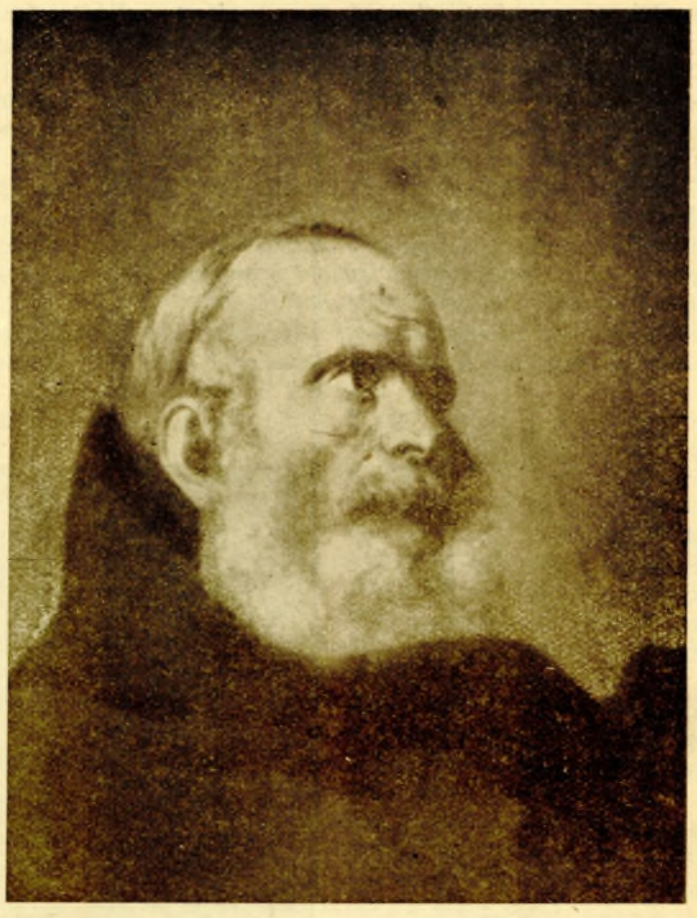

Nicolaie Popescu — Portret

AURUL ALB

de David Cernâș

Ziua era pe sfârșite. Mașina noastră s'a oprit într'un kîșlak (sat) mare tadjic, pierdut în verdeața bogată a pomilor fructiferi ai grădinilor, a salcâmilor și plopilor. In casa unei colhoznice tadjice —, cunoscută meșteră a culturii bumbacului, — Turdâhon Tulanova, am fost întâmpinați cu căldură de stăpâna casei.

Era o femeie de vârstă mijlocie, de statură mică, cu ochi negri și păr lung negru lucios. Ea a întrodus pe oaspeți într'o cameră curată și, după obiceiul local, i-a învitat să se așeze pe un covor așternut pe jos. Apoi a oferit ceai, fructe uscate, nuci, miere.

Așa am făcut cunoștință cu o femeie sovietică simplă, numele căreia, în timpul Războiului de Apărare a Patriei, este pronunțat cu mult respect în toate colțurile republicei tadjice.

— Turdâhon este o recordsmană a lucrului său — ne-a spus președintele colhozului — Turdâhon Tulanova a îmbrăcat anul trecut 22.000 de ostași ai Armatei Roșii. Se spune că nu are egal în lume.

Președintele a zâmbit mulțumit. El ne-a povestit cum Turdâhon, după ce și-a condus soțul pe front, a cerut conducerii colhozului să i se dea un sector separat de pământ și cum a muncit apoi fără odihnă împreună cu prietenele ei, îngrijind cu dragoste fiecare tufă de bumbac, cum a ajutat, cu sfatul și exemplul ei personal, pe colhoznici să crească recolte mari, cum din inițiativa ei și a tovarășelor ei, în colhoz s'a desfășurat întrecere și într'un singur sezon aici s'a strâns o recoltă de bumbac de un an și jumătate.

Câte 130 de chintale de „aur alb" —, bumbac de ha. a reușit să crească și să dea statului grupul de colhoznice condus de Turdâhon Tulanova. O astfel de recoltă n'a reușit să obțină încă nimeni în toată republica.

Principalele regiuni unde se cultivă bumbac în Tadjikistan sunt văile fluviului Sâr-Daria și ale râurilor bogate în apă Kafirnigan și Vahș. Tadjikistanul este baza principală a Uniunii Sovietice de producție a bumbacului cu fire lungi. Acest bumbac se cultivă pe suprafețe însemnate și în nordul republicei, în valea Fergana. Dar tocmai văii râului Vahș i-a fost dat să devină celebră în țară prin bumbacul ei cu fir lung.

Inchipuiți-vă o stepă sălbatecă, nelocuită, acoperită cu stuf și cu „văi de tigru". Vara căldura ajunge aici până la 80 grade Celsius; arde într'atât, încât crapă pământul. Așa era aspectul acestei văi cu 15 ani în urmă.

Acum, aici e un ținut înfloritor. Cultivatorii de bumbac din Fergana, mutați aci, au desțelenit cu sforțări eroice solul sălbatec, au secat bălțile, și au însușit pământurile pustii, au semănat bumbac. Pe distanțe de mii de km. s'au întins canale de irigație, ce au fecundat stepa moartă. Impreună cu plantațiile de bumbac, au apărut și grădini de fructe, pepiniere, stațiuni științifice-experimentale.

2800 de tractoare lucrează acum pe stepele de bumbac ale Tadjikistanului. Statul a organizat aici 53 stațiuni de mașini și tractoare cu un puternic parc de tractoare, camioane și mașini agricole.

Oameni de știință și specialiști ai culturii bumbacului au selectat un șir de soiuri promițătoare de bumbac. In acest an, de pildă, se întroduce un nou gen de bumbac cu fir lung, care dă recolte excepționale de această materie primă prețioasă și care are o serie de alte avantagii însemnate. O muncă mare au făcut-o irigatorii cu studiul apelor subterane ce influențează fertilitatea solului din valea Vahș; tot ei au elaborat un sistem de ameliorare. La stațiunile științifice și în institute se generalizează și se studiază experiența colhoznicilor fruntași ai activității practice.

Cu șapte ani în urmă, în câteva colhozuri din Tadjikistan au apărut echipe de cultivatori ce au căpătat recolte record de câte 100 chintale de bumbac cu fir scurt la ha. Inceputul, făcut de colhoznicii și colhoznicele Abdusomat Muminov, Halimahon Suleimanova, Abduhalim Lapâtov și alții, a fost sprijinit de agronomii locali și de organizațiunile de stat. Ziarele și radio au popularizat intens succesele lor.

Peste un an inovatorii cu „100 de chintale" au devenit cunoscuți întregii țări, ca participanți la Expoziția Agricolă a Uniunii Sovietice, premiați cu Medalii de aur și alte premii guvernamentale.

Inițiatorii acestei mișcări noi în cultura bumbacului, care deschidea perspective mari pentru ridicarea recoltelor de bumbac, au căpătat numeroși urmași, printre care este și Turdâhon Tulanova, care a întrecut cu mult toate recordurile precedente.

Cu fiecare au se mărea numărul echipelor ce strângeau recolte mari,

(Continuate la pagina 4).

COPACII

de Pavel P. Bellu

Ramurile goale visează frunzișul —
degetele subțiri scriu semne de întrebare în vânt;
prin vase de lemn urcă păienjănișul
somnului supt din pământ.

Copacii se roagă seara cuminți lângă ape —
în undele reci jocul lor de cărbune se frânge
și'n bătaia lor ritmică, parcă vor din pământ să se scape
și să ardă'nfloriți lângă steaua de sânge.

Tristețea varsă'n muguri fiole amare . . .
— „Pomule, dacă n'ai poame, te tai!"
Sclipește lama. (Omul! Parcă n'ar avea sufletul
plin de mătasea broaștei,
când cu aripi de hârtie'ndrăznește să urce spre rai!)

O steauă-și varsă lacrima albă de sare
și ramurile scriu, ciudat, aceeași întrebare,
deși, în fond, copacii-au ațipit . . .

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CASA DE AUR

de Petru Vintilă

I.

Sirena fabricei tocmai suna pauza dela ora unsprezece. In atelierele mari, războaiele se opriră cu mișcări din ce în ce mai încete...

Muncitorii și muncitoarele au eșit în curtea fabricei și așezați unii pe baloturile de bumbac și de lână, alții pe lângă ziduri, își desfăcură merindea și începură să mănânce grăbiți. Unde și unde se auzea câteun nume strigat, un râs, ori o glumă.

Ioana Marin nu-și găsea astâmpăr. O neagră presimțire își înfiripase crunt ghiarele în suflet și neliniștea o chinuia cu tremurul ei nervos. Dumicatul de pâine îi stătea răzvrătit în gât. Mâinile rupeau pâinea cu greu din cauza tremurului, pe care nu și-l putea lămuri.

— Ce ai? Ești bolnavă?

O întrebase Maria Ionescu, vecina de lucru în atelierul de filatură.

Işi coborî privirile rușinată. Nu știa ce că răspundă. Silabisi cu greu câteva cuvinte:

— Nu știu... par'că aștept ceva ... o veste... un semn...

Dinspre poartă, își făcea loc cu coatele printre muncitorii adunați în grupuri, portarul fabricei. Căută cu ochii în dreapta și în stânga. In mână ținea o filă albă, pe care aproape c'o mototolise.

Când îl văzu, Ioana se schimbă la față. O striga. Pe ea o căuta portarul.

Se așeză sfârșită pe un balot. Inima îi bătea puternic, gata să-i sfâșie pieptul.

Portarul o văzu și se opri la câțiva pași. Işi luă șapca în mâini și de abia reuși să îngăimeze.

— Tovarășă Ioana... am... pri... mit... o notă tele... telefonică...

Ioana auzea totul ca prin vis.

— S'a întâmplat o nenorocire!... Să te duci imediat acasă... Uite, aici scrie de ce!...

Portarul îi dădu hârtia și făcu câțiva pași ca racul. O urmărea cu privirea pe Ioana, ca și când era curios să vadă ce va face, apoi s'a întors brusc și începu să fugă spre cabina dela poartă, unde se auzea sbârnăind telefonul.

Muncitorii se adunără roată în jurul Ioanei. Nu știau precis ce s'a întâmplat și priveau buimăciți.

Sirena începu să sune încetarea pauzei. Maria voi să plece, dar o opri Ioana cu un gest în care era ceva din disperarea marilor clipe din vecinătatea morții.

— Nu, Maria, nu mă părăsi! Hai, citește și... spune-mi totul.

Muncitorii se încăpățînau să stea. Se simțeau legați de nenorocirea oricărui tovarăș de-al lor și prezența lor mută vorbea mai mult decât un discurs întreg.

Maria începu să citească încet și rar...

„Copilul tău a căzut în fântână ... vino imediat acasă... vecina Ana".

Ioana încerca în zadar să se apuce cu mâinile de sârma balotului. Unghiile s'au înfipt neputincioase în bumbac, apoi se prăvăli mototol ca o cârpă.

— Ce-i acolo? N'ați auzit semnalul de începerea lucrului? Marș în ateliere!...

Dinspre poartă venea, strigând ca un apucat, directorul fabricei.

— Imediat să întrați la lucru! Ce-i, a leșinat cineva?

Din mulțime a răspuns un glas puternic:

— Nu, n'a leșinat... Băiatul tovarășei Ioana a murit într'un accident.

— Ei și? Directorul începu să bată aerul ca un nebun. — Ce-i dacă a murit? Pentru asta să opresc acum lucrul în fabrică?

Muncitorii s'au împrăștiat. Lângă balot a rămas numai Ioana.

Maria n'a lăsat-o să meargă singură acasă. In tramvai, Ioana n'a scos nici un cuvânt. Privea pe geam în stradă și din ochii înroșiți nu mai continua șiragul lacrămilor multe și fierbinți.

S'au dat jos la Piața Traian. De acolo nu mai aveau decât câteva sute de metri până la casa Ioanei. Cele două femei vedeau altfel strada, oamenii și orașul. Cerul era luminos și limpede, lor li se părea însă întunecat și umed. Par-că ploua mărunt, privirile lor înotau însă în ploaia sărată a lacrămilor. Un vânzător ambulant își striga răgușit marfa. Era nebărbierit de o săptămână, poate tot de atâta timp nemâncat și mersul îi era împletecit și tremurat. Au ajuns. In curte au aflat adunată lume multă. Grupuri formate din vecinele guralive comentau pe întrecute tristul eveniment.

Aproape toate țineau la gură câte o maramă, pe care o treceau din când în când peste ochi, ca și când și-ar fi șters lacrimile. Când au văzut-o pe Ioana, s'au dat la o parte, cu un respect care avea ceva din teama pentru lucrurile oprite și rare. Lângă fântână zăcea pe o pătură trupul umflat și verde al copilului. Un domn îmbrăcat în negru scria ceva într'un carnet.

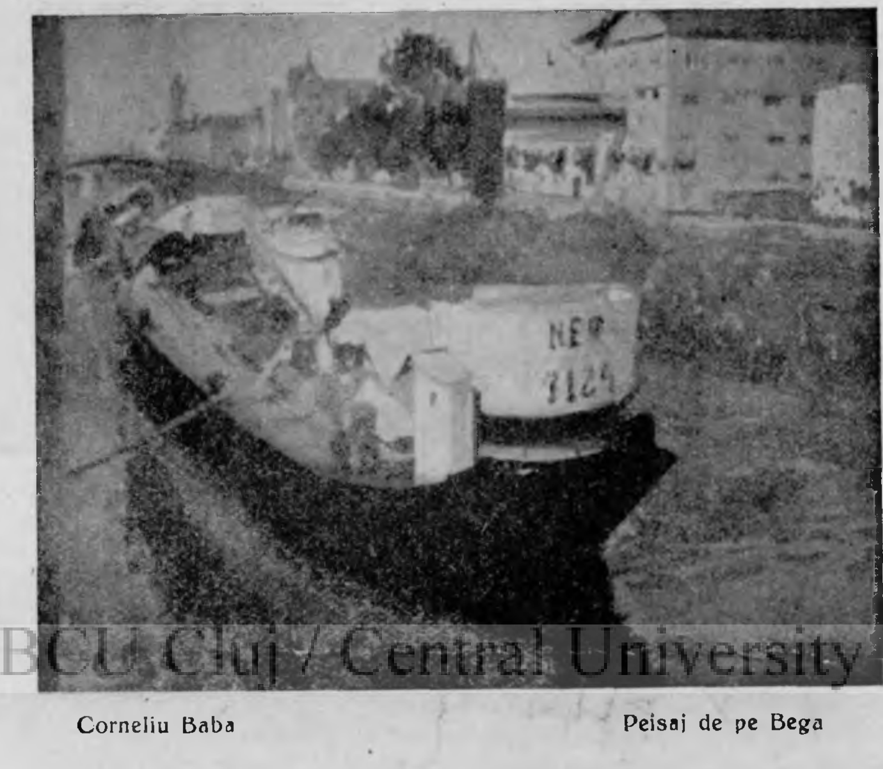

Corneliu Baba — Peisaj de pe Bega

Peste vre-o 10 minute la poarta casei a oprit o mașină închisă și doi oameni l-au luat cu tot cu pătura.

Domnul în negru i-a spus Ioanei rece și protocolar:

— Ii facem autopsia, vi-l trimitem îndărăt.

De abia când s'a pornit motorul, Ioana s'a trezit din letargia în care căzuse. Și strigătele ei disperate „Nu-l tăiați! Lăsați-mi-l întreg, nu-l batjocoriți", au sunat sfâșietor de trist. Mașina a cotit colțul neagră și închisă ca o taină, femeile s'au împrăștiat ca umbrele, pe tăcute și în curtea casei a rămas numai Ioana și Maria cu tristețile și cu gândurile lor.

•

L-a înmormântat a treia zi. Cât l-a ținut mort în casă, i s'a părut Ioanei că nu s'a întâmplat nimic rău. Gabriel al ei era aci... și chiar dacă nu mai scotea o vorbă măcar, îi simțea prezența în mirosul acela de mirt și de carne ce s'apropie de lut.

Cea dintâi întoarcere dela cimitir a fost pentru ea începutul drumului negru, drumului chinuit, deschis în întuneric și în suferinți, par'că și el voit tot mai aproape de moarte, dincolo de pământesc.

Fiecare colț din casa ei de femeie săracă și singură, îi aducea aminte de Gabriel. Aici o lopățică uitată, prinsă de rugină, privea par'că stingher și trist, dincolo un soldat de plumb ori o minge, țeseau aevea par'că trecutul cu amintirile albe și moi, de prezentul sfâșietor de trist. Câteodată i se părea că aude glasul lui Gabriel. Atunci stătea locului, apleca gâtul înainte ca o căprioară rănită, care-și ascultă cum i se scurge din inimă ultima picătură de suflet și de sânge și asculta astfel clipe întregi. Altădată chemarea lui Gabriel se repeta, ici și colo, ca un ciudat joc al vechilor și ascunselor comori de aur.

— Mămică, sunt aici! Cu-cu! Nu mă vezi?

Mămica îl auzea. I se luminau o clipă obrajii palizi și slăbiți de gânduri și nesomn, îl căuta cu privirile, apoi flacăra tristeților aspre îi împrejmui fața cu întuneric și tăcere.

— Mămică, nu mă auzi?

Glasul urca vreji de lumină, scări subțiri și strălucitoare de păienjeniș și de mătase foșnitoare.

— Mămică nu mă vezi?

Uneori glasul urcat din amintire avea timbrul glasului de aur, rostogolit pe lespezi de piatră străveche.

Il lăsa în fiecare dimineață în grija proprietăresei, o femeie bătrână și surdă, care-și petrecea vremea făcând pasiențe și bând nenumărate cafele negre. Atunci când Gabriel trebuia să doarmă încă, atunci când pleoapele lui curate și moi ca aripile fluturilor albi trebuiau să închidă nesimțit frumusețea de oglinzi limpezi a viselor, Ioana îi trezea din somn cu strângere de inimă. Stătea pe marginea pătucului său mic, îi mângâia părul negru și buclat, și-i alunga somnul vorbindu-i de soldații de plumb decolorați care-și așteptau șeful, de bărcuțele de hârtie ori de bobocii de rață, cari lăcăiau prin ogradă matinali și gălăgioși:

— Hai, odorule, scoală!... Mămica pleacă la fabrică. Am să-ți aduc o jucărie frumoasă, așa cum nu are nimeni în tot orașul...

Ah, orașul! La cei șase ani ai săi, Gabriel cunoștea prea puțin din orașul care se întindea larg și sgomotos dincolo de poartă. Stătea de multe ori la gard și privea printre scânduri freamătul de afară. Vedea oameni tăcuți, oameni grăbiți, precupeți cari vindeau fructe, strigându-și în gură mare marfa și uneori, mai ales când dădeau frunze verzi și flori zarzărilor din curte, ori toamna când ele cădeau ruginite, vedea un bătrân gârbov, împingând un cărucior ciudat și învârtea o manivelă. Tare frumoase melodii scotea cutia de lemn vechiu și decolorat, pe care odihnea somnoros un șoricel alb și un papagal cu pene pitoresc colorate.

I se turtea nasul privind minunile de afară și se învârtea de multe ori în preajma porții, știind că numai pe acolo va putea ieși în stradă, să-și arunce ochii în sus și în jos și să vadă mai din aproape pașii oamenilor grăbiți și tăcuți.

Odată a găsit poarta larg deschisă. Pieptul lui micuț i se părea mai larg și mai cuprinzător. A făcut câțiva pași, par'că amețit. A coborît dincolo de bordura trotuarului, în șanț. A făcut câțiva pași de defilare în apa murdară și a râs fericit. Așa a descoperit strada.

Câteva zile de-arândul le-a petrecut numai în fața casei, între rațele cari se bălăceau în șanț, privind fascinat mașinile cari treceau pe mijlocul străzii, cutremurând pământul. La început i-a fost teamă de namilele uriașe, cari treceau sgomotos pe stradă, apoi s'a obișnuit cu ele și le dorea, căutându-le cu privirea de-alungul străzii. A patra zi era să-l calce o mașină. Alergase după un boboc de rață fără să observe un camion ce se apropia amenințător și negru. Șoferul a oprit în ultimul moment. Gabriel căzuse în fața mașinei, poate de spaima amenințătoarei morți, care-și fluturase aripile negre la tâmplele sale. Apoi s'a ridicat. Se mira de ce se adună în jurul său dintr'odată atâta mulțime de oameni și buimăcit nu știa dacă trebuie să râdă sau să plângă. Un om s'a coborît din mașină și l-a apucat sdravăn de urechi. L-a scuturat ca un smintit și i-a dat drumul când Gabriel a început să plângă.

A venit apoi proprietăreasa bătrână și rea, i-a simțit palma grea peste spate și poarta minunilor dintâi s'a închis iarăși în urma sa. De atunci n'a mai putut vedea strada, decât ca la început, printre scândurile gardului. Și s'a mirat că și mămica sa l-a certat mult de tot după amiază când s'a intors dela fabrică. Nu știa de ce îi era oprită strada. Acolo toate erau așa de frumoase: și trotuarul și flașneta bătrânului gârbov și albit de ani și mașinile și copii.

Și-a regăsit movila lui de nisip, scoicile minunate și soldații de plumb. Se simțea totuși alungat par'că și înșelat. In stradă nu avea voie să stea. In curte nu putea rupe nici o floare. Așa i-a spus mămica. Care de ce? Știa el că proprietăreasa vedea tot ce face prin ochelarii ei legați cu ață în jurul capului, dar pentru o floare, pentru atâta de puțin lucru nu s'ar supăra nimeni. La fântână iarăși nu se putea juca. Și-l chinuie de mult gândul să-și oglindeze obrajii în apa ei. A văzut in treacăt mușchiul verde și umed crescut printre pietrele cenușii, lanțul greu și vadra cu găuri prin care apa susură ca un fluer. Intr'o seară — ține el minte asta — mămică-sa i-a povestit că acolo e un șarpe care mușcă. Odată măcar ar vrea să-l vadă. Aducea el de multe ori vorba despre șarpele ascuns in fântână și o descosea cu întrebările pe mămică-sa, care-i povestea despre el:

— Șarpele-i otrăvit și mănâncă pe toți copii, cari nu sunt cuminți. Are dinți ascuțiți ca un ferestrău, doi ochi de sticlă, ochi verzi și adânci cu cari adoarme pe copiii săi, și-i face să cadă în apă, unde-i mănâncă.

Intr'o zi Gabriel și-a găsit un prieten la gard. Celălalt stătea cu spatele lipit de gard. Gabriel privea în stradă tocmai de lângă el. Celălalt a auzit mișcare în curte și s'au trezit privind unul la altul printre aceleași scânduri. A aflat că-l cheamă Dinu. Gabriel l-a întrebat cum e-l lasă mama lui în stradă. De dincolo de gard a răsunat râsul celuilalt.

— Pe mine? Eu am zece ani, puștiule, eu nu mai sunt copil.

In acele clipe lui Gabriel i-a fost rușine că nu avea și el zece ani și s'a întristat dintr'odată. I-a povestit apoi celuilalt că el are soldați de plumb și — printre uluci — i-a dăruit unul și l-a rugat să mai vină și mâine la gard. Așa s'au împrietenit. Dinu a venit câteva zile în șir. Au ajuns să se cunoască bine și să-și povestească multe.

Intr'o dupămasă Gabriel și-a luat inima în dinți i-a spus povestea cu șarpele din fântână. Celălalt a râs din nou.

— De ce râz! — l-a întrebat Gabriel — Mămica mea nu minte!...

— Nu-i adevărat! — a venit răspunsul de dincolo de uluci. — Dacă ar fi un șarpe în fântână, n'ar bea lumea apă din ea. Poți să te uiți, dacă crezi că eu mint.

Toată noaptea Gabriel a visat numai șerpi. S'a aplecat în somn peste parapetul fântânii și a privit în gol. Jos apa tremura ca mii de oglinzi. Tremurul apei a încetat apoi. Și din apa lilpezită apăru chipul lui Dinu. Ținea în mâini un pește de aur, care se sbătea îngrozit. Glasul lui Dinu urca sus, la el, înfundat:

— Ti-am spus eu că nu e nici un șarpe în fântână. Uite, aici nu sunt decât pești de aur. Gabriel a întins mâna după peștișorul îngrozit de spaimă, mâna lui Dinu s'a întins și ea și s'a făcut din ce în ce mai lungă.

— Ține-l, Gabriel, ți-l dau ție...

Apoi apa s'a tulburat iarăși. Chipul lui Dinu s'a pierdut în tremurul miilor de oglinzi sfărâmate. Primul lucru care l-a căutat dimineața, a fost peștele de aur. Nu l-a găsit. I-a fost teamă să-i spună mamei sale ce caută și se simți fericit când o auzi spunând:

— Gabriel, mamă, e timpul să mă duc la fabrică. Ai grijă și fii cuminte.

Și-a luat cutia cu jucării și-a eșit în curte. A urmărit cu gândul pașii mamei dincolo de poartă, apoi a așteptat. Nici el nu știa ce. Il frământa amintirea visului de azi noapte și din când în când, arunca priviri piezișe, fântânii care aștepta par'că și ea ceva. In pragul bucătăriei proprietăreasa se apăra de muște cu un ziar. A trecut așa, o oră, apoi două. Un glas cunoscut se auzi dela uluci. Era Dinu. Inima lui Gabriel începu să bată mai puternic. Se apropie tiptil de poartă. L-a întrebat dela început:

— Dinule, unde-i peștele de aur?

— Ce pește?

— Nu mi-ai dat un pește de aur?

— Eu? nu!...

— Dinule, l-ai scos chiar tu din fântână. Adu-ți aminte... Așa-i că mi-ai dat?

— Tu ai spus că e un șarpe la tine în fântână.

— Da, dar tu ai prins un pește...

— N'am prins nimic... Du-te de vezi la fântână...

Gabriel a privit o clipă înspăimântat către bucătăria unde baba tocmai sorbea o cafea.

— Du-te de vezi...

Glasul lui Dinu suna ispititor ca un ban de aur. Gabriel făcu infricat câțiva pași. Apoi alții... Nu-i departe de fântână. Incă un pas și o să vadă dacă e șarpe sau pește de aur. Mâna lui tremură. Nu știe de ce îi e frică. Privește printre scândurile umede. Nu se vede decât o dungă din cercul apei. E prea puțin atâta.

Dela uluci se auzi glasul lui Dinu: — Vezi ceva?

Gabriel se urcă pe ghizdurile fântânei. Acum putea contempla cercul întreg al apei, care avea reflexe verzi și vinete. Atâta tot. Dar unde era șarpele, unde peștele de aur?

O floare a tremurat și un vânt? Apa se încrețește ușor. Chipul lui Gabriel se desparte ca o carte în zeci de file. Par'că a văzut ceva... Așa ca o străfulgerare de cuțit...

— Șarpele!...

Atât a putut să strige. — Mâinile s'au desprins din încleștarea lor de oțel, prin tot trupul a trecut par'că un abur fierbinte și n'a mai simțit nimic.

S'a făcut întuneric și o liniște de sfârșit de lume.

Așa s'a sfârșit viața unui copil care n'a avut copilărie. Un drum care trebuia să fie luminos a trecut prin întuneric și pe acest drum scurt gândurile și visele lui Gabriel au fost mereu singure și triste. De dincolo de lume și de pământesc a rămas să strige mamei desnădăjduite:

— Mamă, sunt aici- Nu mă auzi?

NEÎNFRÂNȚII

Fragment de roman

de **Iosif Aidan-Moisi**

Dis de dimineață Andrei Andreevici a auzit o râcâitură în oblonul ferestrei. A tușit odată înfund t, ca să se'nțeleagă că a auzit, apoi a crăpat cu băgare de seamă ușa dela intrare, cam atâta cât să poată trece o ființă omenească. O femee cu fața ascunsă, jumătate, de un colț al broboadei, s'a furișat repede prin crăpătura ușii. Gâfâia ușor; numai ochii cari se mișcau domol în cele două tăieturi ca migdalele, arătau că'n suflet e liniște. Din încăperea vecină se auzeau respirațiile în somn ale celorlați ai casei.

Femeea își trase în jos, până sub bărbie, colțul de broboadă care-i acoperea gura, ca să poată vorbi. Bătrânul putea vedea acum fața nemișcată, ca de porțelan a învățătoarei Nadia Naidé Ismailov. Numai ochii erau vii, și buzele, când începu să vorbească.

— Nu e timp nici pentru binețe, Andrei Andreevici.Ințelegi?

Ințelegea, cum de nu... Adică dece pripeala asta!? Ce anume să'nțeleagă?... Dar fata nu-i dădu răgaz să iscodească.

— Azinoapte au intrat trupe în sat. Trupe românești, multe, un regiment, poate. Jumătatea de sat dinspre calea ferată e plină. Ce'nseamnă asta îți voi spune mai târziu. Acum nu e timp. Acum prinzi calul la droașcă și cauți să mă strecori până la Djankoj. Ințelegi?...

Moșul încruntă din tufa sprâncenelor. Ce era de înțeles din toată treaba asta?! O va duce cu droașca până la Djankoj, și pace bună!... Ii spuse:

— Mergem la Djankoj, Naidé, fetițo!

Fata zâmbi cu toată fața, și tăieturile oblice ale ochilor se făcură și mai oblice. Ințelegea, deci. Ar fi vrut să-l îmbrățișeze, dar nici pentru asta nu era timp... Dintr'o răsuflare îi șopti ultimele instrucțiuni.

— Pe străzi cutreeră patrule de cu seară și ieșirile din sat sunt păzite de sentinele. Bănuesc că nu lasă pe nimeni să iasă din sat, dar noi va trebui să ieșim. Eu voi fi fiica ta bolnavă și mă duci la Djankoj, în nădejdea că vei găsi un medic. Vei încerca că înduioșezi sentinela... Dacă nu ne va lăsa, eu tot voi pleca!

Părea neclintită în hotărârea ei.

— Când? întrebă Andrei Andreevici.

— Chiar acum. Resfiri un braț de paie în leagănul căruței, ca să mă pot culca... Și o velință ca să mă acoper... Și merinde, câțiva pumni de seminte...

Andrei Andreevici făcu aprobativ din cap, și fiindcă se părea că fata nu mai are nimic de spus, dădu să iasă, dar Nadia îl opri. Trebuia să știe și asta...

— Andrei Andreevici!

— Ascult!

— Treaba nu e chiar așa de netedă. Drumurile forfotesc de nemți și s'ar putea ca unul să nu creadă povestea cu fata bolnavă, care merge la doctor la Djankoj... Ințelegi?

Voia să spună că ultima dată când se furișase la Simferopol a văzut multe trupuri de bărbați și femei zăcând, împușcate la nimereală, pe marginea șanțurilor.

Bătrânul tuși înciudat.

— Un lucru nu'nțeleg, dece mă'ntrebi întruna dacă'nțeleg?! Am și eu cap și'n cap, slavă Domnului, n'am tărâțe... Vorba e, trebue s'ajungi la Djankoj?

— Trebue!

— Atunci să nu mai pierdem vremea zadarnic!

Si ieși ca să înhame calul.

Culcată dealungul în căruța, nu mai mare decât o copae, acoperită până la gât cu velința și cu capul înfofolit în broboada uriașă de lână, Nadia avea într'adevăr înfățișarea unei femei suferinde. Andrei Andreevici, pe jos, cu cușma trasă pe ochi și bărbia în piept, îndemn călușul, numai piele și oase, pe care abia reușise să-l scoată din iarnă.

In partea asta de sat liniștea era deplină. Dispre calea ferată se ridica în suluri fumul dela bucătăriile de campanie. In lungul drumului se zăreau ultimele case din sat, apoi câmpia, scăldată în aburul lăptos al dimineții.

Deodată liniștea fu întreruptă de mugetul prelung al tunurilor cari băteau gara Vladislavovka. „Asta e pentru trenul nemțesc care a trecut astă noapte", gândi Nadia. și simți cum o mare liniște îi cuprinde sufletul!

De săptămâni de zile, de când nemții aleseseră gara Vladislavovka drept punct de aprovizionare înaintat, nu reușeau să scoată de sub explozii mai mult de jumătate din lăzile cu muniții destinate frontului. Dedeparte, din spatele frontului, se puteau vedea, la intervale, nu mai mari de două zile, ca niște uriașe focuri de artificiu, exploziile munițiilor nemțești, reperate de artileria rusească.

Acum exploziile erau atât de dese, încât mugetul se auzea continu, ca un uruit provocat de o prăbușire subterană.

Apoi, un avion făcu un cerc larg spre Răsărit și puțin timp după asta, frontul tăcu din nou.

„Nu mai poate fi mult până la ieșirea din sat", gândi Nadia. Dar ieșiseră de mult din sat. Droașca ușoară trecuse aproape fără sgomot pe lângă sentinela adormită pe buza șanțului din marginea șoselei, cu mâinile strângând arma la piept, ca o momâie. Și Andrei Andreevici n'a mai oprit. „Bunacuviință nu lasă să strici somnul unui om obosit, și o sentinelă este întotdeauna un om obosit", îi spuse el Nadiei, după ce trecuseră de podețul care leagă drumul de digul ce taie mlaștinile.

— De treabă om, spuse fata, râzând din toată inima.

— Acum putem opri un pic ca să răsufle gloaba, spuse bătrânul, râzând și el.

Invățătoarea coborâsc din căruță, și acum stăteau amândoi răzimați de loitră, tăcând, fiecare cu gândurile lui.

— Andrei Andreevici!

— Spune fetițo!

— Vezi tu urmele astea, cari taie *mlaștinile deacurmezișul*?

Urme multe de căruțe porneau oblic depe dig și se pierdeau șerpuind la orizont.

— Pe aici au venit trupele de azi noapte. Poți chibzui dece și-au deschis drumul acesta, deadreptul peste câmpie și peste mlaștini?

— Poate, pentrucă li s'a părut că ar fi mai scurt.

Ochii fetei se întunecară și când începu să vorbească, glasul îi tremura.

Hoții nu aleg drumul cel mai scurt. Acesta este drum de hoți, Andrei Andreevici. Ocolesc satele, ca să nu-i știe nimeni cine sunt și câți sunt. Dar într'o zi...

Degetele osoase, de adolescent bătăuș ale fetei se strânseră în pumn și pumnul lovi în creștetul nevăzut al cuiva care trebuia împiedecat să-și continue jaful... și nimicit.... Așa...

Andrei Andreevici își simți sângele clocotind *de ura stârnită de fată* împotriva „hoților". Iși rumega vorbele, făcându-și de lucru în jurul căruței, dar nu zise nimic. Călușul dormita între hulube.

— Pornim fata moșului? întrebă Andrei Andreevici după ce socoti el că au zăbovit deajuns.

— Pornim moșule... Dar nu pe șosea, ci pe aici. Și mâna-i arătă în lungul drumului tăiat de coloane în cursul nopții.

— Dar mlaștina? îndrăzni bătrânul să întrebe.

— Dacă au putut ei trece, vom putea și noi.

In licărul negru al ochilor fetei nu se citea nici o îngăduință. Apoi continuă: „E mai scurt și pe un asemenea drum nemții nu fac „poliție".

Andrei Andreevici întoarse calul și porniră dealungul urmelor adânci, lăsate de căruțele coloanei militare. Mergeau în tăcere. Bătrânul înainte, cu mâinile în buzunarele sumanului și biciușca atârnându-i pe umăr, îndemnând din când în când calul cu vorba: fata după el, încercând să-și adune gândurile. Simferopol.... Piotr... Trebuia întărită rezistența și aci în spatele frontului deli Kerci... Greutăți cari te fac să înnebunești... Stepă fără ascunzișuri... *Litoralul controlat în întregime* de dușman... De-ar fi și aci grote și tuneluri ca la Ak-Monaj, sau ca la Bulganak, sau ca la Adjm-Uskai, le-ar arăta ea... Dar așa, e greu, foarte greu!...

Iși frângea mâinile de necaz. Ziua hotărâtă de dușman pentru a atac era aproape, asta o vedea și un orb. Dar în afară de munca de agitație și de acțiunile de contra propagandă și informație la inamic, cari și așa i-au costat destui oameni, (Jura și Cuzma șchiopul au fost împușcați alaltăieri „numai" pentru că împrăștiaseră manifeste pe șosea), ce-au reușit să facă?! Trebuiau întăriri... neapărat... Piotr să le dea măcar doi trei *instructori pricepuți*... Ecrasita li s'a făcut praf, atins'ă de umezeală, numai pentru că n'au găsit pe nimeni în cele două raioane cari s'o știe folosi... Femeile sunt pornite și inimoase, dar sunt femei... Cele mai multe folosesc destul de bine armele de foc, dar asta nu e de vre-un prea mare folos... Dinamitori, cari să paralizeze fără întrerupere artera de cale ferată Djankoj—Kerci, asta le-ar trebui... Dincolo, pe *frontul* Sevastopolului se lucrează nu glumă, acolo e însă altceva...

I se părea că va trece o veșnicie până să ajungă la Simferopol. Partea grea era să ajungă odată la Djankoj, pe urmă va mai vedea ea... De-acolo merg regulat trenuri spre Simferopol.... Va risca, dar va ajunge!...

Acum mergeau pe pământ tare și calul strănunta ușurat. Andrei Andreevici se opri o clipă'n loc să-l ajungă fata din urmă. Mergeau alături.

— Eu cred că până la sfârșit tot nu vor ajunge să puieze aici.

Desprinsă de gânduri, fata nu înțelese de *prima dată* și se uita întrebătoare la el.

— Pe ăștia — zise și par'că-i era greață să le spună pe nume — îi vom dumica și-i vom împrăștia ca vântul, pleava... uite-așa și suflă șuierat în podul palmei.

Vorbește cu liniste de profet, își spune Nadia, și-și dorea din inimă să poate fi și ea tot așa de tare, ca bătrânelul acesta, care nu sovăia să creadă că lanțul suferințelor are și el un capăt.

— Desigur, Andrei Andreevici, dar pentru asta ști ce este de făcut!

— Tocmai deaceia-ți spun, pentru că știu! Ascultă-mă Naide, eu sunt om bătrân, dar nu știu cum se face că tocmai acum la bătrânește am prins gust de viață. Mi se pare că din cauza voastră, prichindeilor. Pe mine, după câte mi s'a spus, m'a fătat mama icnind sub harapnicul administratorului moșiei Dvorski, dar după ce haitele lui Wrangel au fost vânturate de aici, niste tineri soldați, care-și ziceau „roșii", ne-au spus nouă țăranilor: „acum sunteți liberi!" La început nu prea știam noi ce-i aia libertate, dar pe zi ce a trecut, am văzut ce mare lucru este să fie omul liber. Dacă străinii ăștia ar fi năvălit peste noi înainte de Revoluția cea mare, n'am fi simțit nici o schimbare, căci jugul rămânea jug și harapnicul, harapnic. Dar acuma...

— Judeci așa cum trebue, Andrei Andreevici.

— Judec cum trebue, Nadia Naidé, altfel *n'am merge* acum pe-acelaș drum.

Și asta era adevărat, mergeau pe-acelaș drum.

— Știu o poveste Naidé.

— Spune-o moșule!

— S' a 'ntâmplat, zice-se, pe la 'nceputul lumii. O seminție de oameni, cari se rugau lui Alah și locuiau prin părțile acestea, cică s'ar fi îndepărtat dela rânduielile credinței, păcătuind prin lăcomie fără margini și vărsări de sânge asupra semințiilor învecinate. Atunci Dumnezeu și-a întors fața dela ei, hotărând să vină cu pedeapsă grea asupra lor. Și 'ntruna din zile numai ce se arătă, venind de peste mare, o namilă de urs cum nu se mai văzuse până atunci. Era negru ca cerul care se întunecase, vestind prăpădul, și mare de-și scărpina spinarea de vârful munților pe care-i vezi în zare, spre miazăzi. Cu laba lui, lată cât vatra *unui sat bunicel, și prin colții lui* cât colții de stâncă, s' a'mplinit, timp de-o săptămână, pedeapsa lui Dumnezeu. După o săptămână, chibzuind Dumnezeu că și voia sa are margini, a hotărît să înceteze prăpădul și a trimis namila să se adape. Obosită și însetată, fiara a îngenunchiat pe povârnișurile dela Aju-Dag mai sus de Yalta, ca să-și stâmpere setea din apa mării, și-atunci Dumnezeu l-a 'nțepenit acolo pe veci, ca să nu mai poată face rău la nimeni. Pe urmă, Dumnezeu s'a culcat și a adormit. Și mai doarme și astăzi... In acele vremi asupritorii fără suflet și-au primit pedeapsa dela Dumnezeul lor, dar pe asupritorii noștri cine-i va putea pedepsi Nadia, decât noi?! Căci Dumnezeu doarme, iar ursul e încă legat de blestem...

— Numai noi, Andrei Andreevici, căci numai noi ne vom putea deschide, din nou, drum spre viață.

Copitele celului băteau sacadat pământul: numai noi, numai noi!

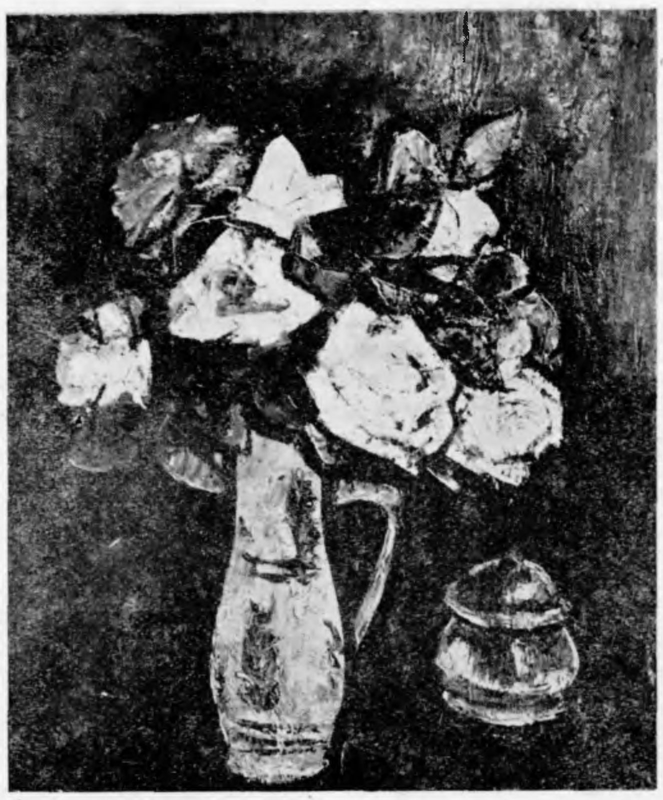

Aurel Ciupe Flori

CETATEA TĂCERII

Fragment

de **Ion Bănuță**

Despre cetatea tăcerii, 'nălțată în mijloc de oraș,
scriu și eu astăzi. Alții au scris mai de mult.
Fiindcă cetatea asta este veche
și fiecare colț din ea, mulți oameni a mai cunoscut.
Scriu
despre frunțile încruntate, care s'au lovit
de pervazul și drugii de fier din ferestrele negre,
ce ani și ani au drămuit lumina,
ca un zaraf aurul de 18 carate,
despre luminile ochilor limpezi
care odată se jucau departe, în zări,
dar aci, din cerul albastru, imens,
n'au putut să se așeze nici măcar pe un colț,
despre inimile care au bătut ca niște ciocane,
și au vrut să iasă din strâmtul coș toracic,
când în locuri tăinuite, s'a rostit cuvântul „LIBERTATE",
și-au purtat cu ele manifeste vestitoare de lume nouă,
despre locuitorii din sumbra cetate,
lungiți pe brazi morți de o sută de ani,
câte cinci pe fiecare metru pătrat,
despre lanțurile, care au ruginit în carnea mușcată,
salbă roșiatică pe șiragul oaselor albe,
despre rondul groazei, unde locatarii vărgați
se 'ncovoiau sub biciul servilor cetății
ce rânjeau spasmodic cu mâna pe pistoale...

* * *

Era o zi grea, coborîseră streșinile cerului în stradă,
argintul în picuri, se spărgea de sol tardiv,
tremurau sub gene, boabe sărate de cristal,
iar pe palidul obraz, biciul scria litera S din alfabet.
Ne învârtim în cerc, animale rele prinse 'n cuști,
trag fiarele după mine, încerc să fac al zilelor și nopților sold,
în locul ăsta cu sbiri, gratii, porți încuiate și puști,
și scot din cifre, din inimile ce bat sub zeghile vărgate,
că forțele noastre cresc uriaș, se revarsă în torent,
se vor prăvăli ca fluvii înspumate de apele primăverii,
măturând teroarea, crima, regimul dement;
vom dura o lume nouă, viață pentru oamenii mulți,
pentru cei ce-și duc visurile pe caldarâm desculți,
„Hai! mișcă-te mai repede bolșevic blestemat!
„Ce plănuești? lasă filozofia! vei putrezi în pușcărie,
„veți avea veșnic colier la picioare și mâini
„și o să muriți fără popă, ca niște câini..."

* * *

Despre cetatea tăcerii, 'nălțată în mijloc de oraș,
scriu și eu astăzi. Alții au scris mai de mult,
pentru ei, pentru voi, pentru mine...
Fiindcă cetatea asta este veche,
iar sub ale ei mucede ziduri,
mulți luptători pentru libertate-au căzut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ECHIPA CURAJOASELOR

de **Ana Karavaeva**

Pâlpăe orbitor corolele arcurilor voltaice, un scânteietor vifor de foc tâșnește de sub electrod, sburând deasupra vizierelor de fier, îmbrăcate pe capetele unor mici figuri în vestoane și pantaloni de pânză impermeabilă. Micile figuri se strigă reciproc cu tinere glasuri sonore, și fiecare poate ghici ușor că electrozii sunt mânuiți de tinere fete.

Ele sunt șapte la număr, îmbrăcate în haine aspre de pânză impermeabilă și înarmate cu arcuri flăcărânde. Tinerele fete, ca luptătoare, au înconjurat corpul unui tanc greu, și această grămadă de metal cu o greutate de mai multe tone este acum în stăpânirea lor: aceste plăci de oțel se vor transforma într'un tot întreg, abia după ce mâinile iscusite și unite ale fetelor vor fi sudat marginile de împreunare ale metalului cu o traînică cusutură incandescentă.

Prin geamul negru al vizierei de protecție, ochii ageri ai fetelor urmăresc cu mare vigilență cum se pune cusătura, adică, mai bine zis, sgură deasupra ei, pentrucă cusătura însuși nu se vede: ea dispare sub sgura, ce se formează când se sudează metalul cu un electrod de înaltă calitate, apoi sgura se desprinde, și deabia atunci, dunga de sudare a cusăturii va arăta, cum se prezintă ea. Chiar și fără a fi sudor de meserie, orice om inteligent își poate da seama, cât de complicată și plină de răspundere este această artă de sudare autogenă, mai ales astăzi în zilele marelui războiu.

Despre această artă, sudorii spun simplu: a-și urmări mâna. Și Felixa Gujibovscaia, șefa primei echipe femeești de sudare, întrebuințează și ea aceeași expresie: „Dela început îmi venea foarte greu să-mi urmăresc mâna“.

La uzina, unde o găsise războiul, Felixa lucrase la sudarea vagoanelor și cisternelor, iar procesul sudării era acolo mult mai clar și mai simplu decât aici. Sudarea vagoanelor și a cisternelor se efectua cu ajutorul electrozilor cu așa numita ungere cu cretă — „când mânuești aparatul, totul se vede“, cusătura apare clar. In curând însă Felixa își dădu seama, că sgura, ce se formează la sudarea mașinilor de luptă, nu este o supărătoare complicație a muncii, ci o adevărată binefacere; sgura apără metalul împotrica răcirei și oxidării rapide. La aceasta se mai adaogă avantagiul că lucrând cu acest electrod de înaltă calitate, unghiul îndoiturii se poate efectua deodată cu 180 grade, pe când cu un electrod obișnuit îndoitura nu se poate face decât cu 20—30 grade. Se realiza astfel o uimitoare economisire de timp și energie, și tânăra sudoare nu mai era necăjită; ea a învățat să prețuiască însușirile acestui electrod; numai cu un asemenea electrod se poate suda o mașină de luptă.

Acum, reamintindu-și toate acestea, Felixa și camaradele ei, știu cum se făurește tăria de caracter.

Viață lor matură abia încolțea, când văpaia dogorîtoare și groaznică a Marelui Războiu de Apărare a Patriei a luminat drumul lor, un drum care le făgăduia o rațională, de un calm sigur și vie scurgere a zilelor: după școală — uzina, stagiul de producție, primele succese stahanoviste, iar apoi — la câte nu pot visa tinere fete, care posedă toate cele necesare pentru a-și făuri o viață fericită. Ele aveau un câștig frumos, erau tinere, de o sănătate înfloritoare, știau să se bucure de stimă în uzină pentru cinstita lor muncă stahanovistă. Increderea în viitor le împrumuta o puternică veselie sănătoasă. In timpul liber ele umblau cu sky-urile, dansau la seratele de club, citeau destul de mult, își aveau fiecare autorii favoriți, și adeseori se încingeau între ele aprinse discuții pe tema „cine scrie mai bine“.

Originalitatea caracterelor lor nu contribuia decât la o și mai mare însuflețire a prieteniei dintre ele. Felixa e mai întotdeauna calmă, meditativă, îi place să rămână tristă uneori „așa pur și simplu, fără vreo cauză bine determinată“, Marusia Balukova e mică, ca o fetiță, vioae, hazlie. Șura Rogojkina e irascibilă, sau, cum îi se zicea-chibrit, cu apucături de băiat, cu un caracter vesel, se pricepe să scoată din pasivitate și să facă să râdă pe oricine. Nadia Grineva e timidă în societate, și e mereu încântată de Șura, care se pricepe să povestească despre toate cu dibăcie și curgător. Astfel își duceau traiul aceste minunate tinere fete, complectându-se reciproc, pline cu inepuizabile proecte pentru viitor, pentru mulți ani, câte le mai erau hărăzite să trăiască pe pașnicul nostru pământ sovietic. Și deodată toate s'au schimbat. In însorită amiază de 22 Iunie, fetele noastre, ca și întregul popor sovietic, pășiră într'o aspră perioadă a vieții lor, când întreagă țara noastră imensă, dela un capăt la celălt, s'a transformat într'un șantier de războiu.

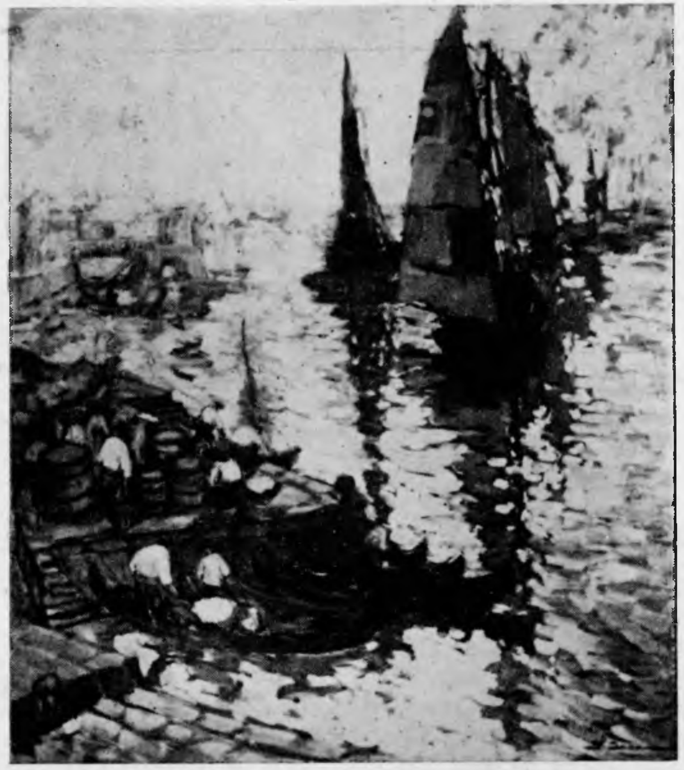

Ioan Isac Peisaj

Spre începutul toamnei fetele au trebuit să se evacueze din orașul lor natal.

3

Fetele au aflat că la una din uzinele din Ural și-au dobândit o frumoasă faimă echipele de femei sudori.

— Vom lucra și noi la fel! — le-a zis Felixa prietenelor. Ele au fost trimise la o școală de sudori.

Aproape o lună fetele și-au urmat cursurile la școală, iar când au părăsit-o, și-au dat seama, că calificarea lor este încă de ucenici, de o inferioară categorie, în comparație cu cerințele sudurii autogene cerute aici, în arsenalul frontului. Ele au fost chemate la șeful atelierului, care le-a anunțat că ele vor lucra la sudarea corpului unui tanc.

Felixa a clipit abia cu genele-i negre și a zis încet:

— Bine, vom suda.

Pășind pe strada largă, fetele își impărtășeau într'un glas gândurile, despre faptul, cum vor suda — nu e doar o glumă — un tanc, o mașină de luptă. Ele știau perfect de bine, ce fel de mașină este.

Când maistrul Gagarin a începu să-i plaseze pe sudori, el a indicat micei Marusea Balucova locul înlăuntrul corpului tancului.

— Iți va fi comod acolo, ești ca un nasture.

Marusea a început să sudeze, plină de mândrie. Au trecut câteva ore și maistrul a venit să controleze lucrul ei:

— Hei, cum merge, tovarășă Balucova?

— Gata, l'am sudat — a răspuns Marusia, scotându-și viziera de protecție și ieșind de sub corpul tancului.

— Dar unde l-ai sudat? — s'a auzit dinlăuntru vocea uimită a maistrului. — Nu e sudată decât o jumătate!

— Nu, zău — zise fata cu un aer buimăcit.

— Trebue lucrat cu băgare de seamă — a zis maistrul pe un ton serios și sever, dar n'a dat acest caz publicității.

In cursul a două săptămâni de muncă în echipa comună, fetele au învățat multe dela maistrul Gagarin, (iar acesta le învăța cu atât mai bucuros, cu cât mai silitoare se dovedeau fetele), ele au învățat deasemenea și îndemânarea și maniera de a lucra a tuturor tovarășilor mai în vârstă. S'a dovedit că este foarte util a compara cine și în ce domeniu dobândește succese mai mari, a cui mâna e mai punctuală, cine lucrează mai curat și mai repede etc.

Interesul fierbinte, modestia și atenția recunoscătoare cu care fetele primeau orice sfat bun și indicație a tovarășilor cu mare experiență, și-au dat roadele. Sudorii mai experimentați și-au făcut cu toții o părere comună: aceste tinere sodoare merită să fie ajutate.

A sosit ora, în care fiecare dintre fete a simțit după mână că mișcarea ei înseamnă: sunt stăpână, mânuesc cu curaj, fără cusur!

Cifra împlinirii normelor, ce nu era uitată nici pentru o clipă, a început să urce tot mai sensibil de la o zi la alta. Ca un greu morman de zăpadă aflat sub acțiunea razelor soarelui de primăvară, se topea treptat apăsătorul sentiment de jenă și vinovăție, provocat de faptul, că din pricina tinerelor sudoare echipa furniza un procent mai mic de producție, decât acela pe care l-ar fi putut furniza. A sosit în sfârșit ziua când ele nu mai sunt factori „de reducere“, ci „de urcare“ a procentului: dela 60 procente de producție în Octombrie, ele au trecut în Noembrie la 140—150 de procente.

In Noembrie a început, după expresia Șurei. „O nouă epocă“: fetele au hotărît să-și formeze o proprie echipă separată, independentă.

Maistrul Gagarin a aprobat hotărîrea lor, le-a sfătuit, cum să plaseze mai bine oamenii și a adăugat:

— E o inițiativă bună. In curând veți căpăta o muncă independentă, vă voiu pregăti un corp de mașină.

Pe lângă cele patru prietene au mai intrat în echipa Felixei: Sonia Suhorucova, Jenia Protasova, care sosise din Taghilul de Jos și Valea Sofina dela uzina Ijorsk.

Venind într'o bună zi în sectorul lor, fetele au zărit un enorm corp al unei mașini de luptă. Ele și-au schimbat, bucuroase și buimăcite, privirile: iat-o în sfârșit! Felixa Grjibovscaia a rămas calmă, ținându-și mâinile în buzunarele hainei de lucru, dar inima îi bătea fetei mai des, și o văpae de roșeață îi se urcă în obraji, de parcă urca cu pași iuți la deal. Ea și-a închipuit deodată această mașină de luptă complect gata, un tanc teribil, care peste puțin timp va pleca pe front.

Cât timp se efectua această sudură independentă, nimeni în atelier nu mai avea nicio îndoială, că va fi executată cu cinste, și chiar dacă era cineva cu vreun alt gând, acela tăcea, nedorind să apară într'o lumină nefavorabilă: fetele acestea și-au câștigat pe merit dreptul de a lucra independent și de a fi considerate în uzină ca prima echipă de femei — sudori.

Se prea poate că ele, tinere fiind, și din această pricină și de o oarecare naivitate din punctul de vedere al experienței de viață, credeau că numai ele singure au știut s'o prețuiască pe Grjibovscaia ca șefă de echipă. Totuși cu mult înainte decât ele, toate motivele „pentru“ numirea ei ca șefă de echipă au fost luate în considerație de către conducătorii atelierului.

Inginerul, cavaler de ordin, tovarășul Tapelson ne-a spus, vorbind despre Grjibovscaia:

„Om de voință, știe să exercite influență asupra oamenilor, se pricepe să-i plaseze în chip rațional, știe să mențină disciplina. Dela bun început, atât dânsa, cât și celelalte fete din echipă s'au pus la muncă în mod serios și cu multă pasiune. Numai prin conștiincioasa lor muncă și-au câștigat stima celorlalte echipe, și în prezent ea este o echipă puternică, care nu rămâne în urma echipelor de bărbați din atelier. Dacă ele vor continua să rămână modeste, străduindu-se să învețe și deacum înainte cu aceeași lipsă de îngâmfare, vor ajunge departe“.

... Afară domnește o zi de iarnă atât de străvezie, atât de sclipitoare, atât de scânteietoare, încât, desigur, primavara e aproape de tot. Privind aceste fete tinere cu ochi îndrăzneți, fără să vrei le întrebi, ca pe însăși primăvară ce bate la ușă:

— La ce visați, fetelor? Și ele răspund toate, într'un glas aproape:

— Să dăm două sute de procente!

— Două sute de procente!

Toate gândurile, toate dorințele tinerei lor vieți, cele șapte fete și le-au legat de măreața muncă a poporului lor în numele victoriei împotriva inamicului.

Impetuos trece timpul. De peste doi ani nu le-am mai văzut pe prietenele mele, fetele sudori din echipa Felixei Grjibovscaia.

Acum nu de mult le-am întâlnit din nou în treacăt... în coloanele ziarului „Pravda“. La 4 Ianuarie 1945 a apărut în „Pravda“ o coloană consacrată muncii unuia dintre giganții industriei noastre sovietice — Uzina de fabricarea mașinilor din Ural.

In partea dreaptă a paginei ziarului, sub titlul „Povestiri simple despre eroismul de muncă“, am citit prima povestire scurtă, dar foarte convingătoare: „Un asemenea lucru nici bărbații n'au reușit să-l realizeze“ — semnătura: Alexandra Rogojkina, șefa unei echipe de femei sudori.

Din scurta povestire a Șurei am luat cunoștință despre munca echipei după anul 1942. Șura Rogojkina povestește: „treptat, treptat am ajuns să sudăm un corp de mașină în cursul unui schimb“. Iată o simplă socoteală — echipa Șurei Rogojkina sudează într'o lună un număr de 30—31 de tancuri. Mai departe se arată că din numărul de cinci fete, câte formau echipa Felixei Grjibovscaia, trei, între care și Șura Rogojkina, deveniseră între timp și ele șefe de echipă. Bine le-a instruit Felixa, și astăzi învață ele pe alții.

Neclintită încredere în forța și măestria proprie răsună în cuvintele fetei — șefă de echipă:

„și niciuneia dintre noi nu-i vine să roșească, nici pentru cantitatea mașinilor sudate, nici pentru calitatea lor. Acum nu de mult, șeful atelierului a spus la o întrunire a comsomoliștilor atelierului, că dacă ar fi să se așeze una lângă cealaltă mașinile sudate de echipa noastră, am căpăta o linie de o lungime ce ar întrece cinci kilometri. In atelierul nostru există trei echipe de sudori-bărbați. La două dintre aceste, dăm adeseori ajutor, dar cu cea de a treia echipă a lui Nikiticev, ne-am luat la întrecere: când ei sudează mai repede decât noi, când îi ajungem noi din urmă. In unele zile echipa noastră de fete sudează într'un schimb o mașină și un sfert — așa ceva nici bărbații n'au reușit încă să realizeze.

In românește de *

AURUL ALB

de **David Cernâș**

Continuare dela pag. 1

al brigăzilor și al colhozurilor ce căpătau de 2—3 ori mai mult bumbac decât se prevedea prin planul de stat. Astăzi sunt mii de astfel de fruntași. Iar primii care au obținut câte 100 chintale servesc drept pildă de măestrie înaltă în cultura acestei plante prețioase.

In Tadjikistan aproape 100.000 ha. din cele mai bune terenuri irigabile sunt consacrate culturii bumbacului — de trei ori mai mult decât acum 20 de ani. Bumbacul pretinde multă muncă, iar maeștrii culturii lui au plecat pe front, în locul lor au venit femeile și tineretul.

In timpul războiului aproape s'a oprit aducerea de îngrășăminte minerale. Această lipsă trebuia înlocuită. Soluția au găsit-o fruntașii câmpurilor de bumbac. Pe fiecare ha. de cultură a bumbacului se aduce acum 15—20 tone de îngrășăminte locale-cenușă, băligar, pământ silistros, de gorgane și altele.

Cultivatorii de bumbac din Tadjikistan muncesc în timpul războiului cu conștiința datoriei împlinite, pentru ca patria sovietică să aibă cât mai mult din această materie primă pre[illegible]oasă, pentru ca să sporească rezervele de „aur alb'' pentru nevoile industriei textile, pentru ca să crească o recolăt încă neegalată — recolta victoriei noastre comune asupra dușmanului.

In românește de *

Ultimul îndemn

de **Nicolae Țoia**

Ultimul îndemn îngenunchează
lângă amintirea tulpinii tale
și tristețile dau vigoare melodiilor
minunate din sângele obosit.

Gândul își rătăcește pașii
prin biblioteci goale.
(Zidurile, cât sunt de reci!
Nimeni, nimeni nu a trăit
în închisoarea lor
să le încălzească cu năzuinți și vise?)

Porțile amurgului stau larg deschise.

Dar înserarea lichidă nu va coborî
pe trepte înroșite de mărgean,
cât timp pălmile mai păstrează
urma rotundă a umerilor tăi.

ARNOLD SCHÖNBERG

de **Zeno Vancea**

Dintre toţi inovatorii muzicali ai sec. al XIX. Arnold Schönberg este acel compozitor, care s'a îndepărtat mai mult de gândirea şi concepţia muzicală a secolului trecut.

Căci în timp ce toţi ceilalţi modernişti — oricât de mult s'ar fi îndepărtat de concepţia armonică a romantismului, — păstrează încă o organică legătură cu trecutul, — cel puţin în ceeace priveşte substanţa invenţiei melodice, în ceeace priveşte materialul sonor şi structura arhitectonică, Arnold Schönberg rupe definitiv cu trecutul, până şi în ceeace priveşte bazele materiale însăşi ale muzicii.

Modernişti italieni în frunte cu Malipiero, Cosella şi Petrassi luptând pentru emanciparea melodiei de sub tutela substrucţiunii armonice, se ataşează de un stil melodic deja existent, de acela al culturii melodice al „cântării georgiene", Stravinsky şi Bartok, din acelaş considerente, pornesc dela melosul poporal, Hindemith se orientează în bună parte după structura melodică a polifoniei modievale, numai Schönberg caută o reînviere totală până şi a substanţei melodice şi a principiilor de arhitectură muzicală.

In acelaş timp însă, nici unul dintre compozitorii moderni nu-şi are începuturile sale compozitorice aşa de adânc înfipte în stilul muzicii romantice, ca tocmai Schönberg

Incepe ca un continuator al stilului wagnerian, intensificând din ce în ce mai mult utilizarea armoniilor alterate, a unui melos intens cromatizat, lărgind în lucrările perioadei sale mijlocii, cadrele tonale până la limită, până la pulverizarea şi desagregarea ei.

In primele sale lucrări, structura melodică este în general încă diatonică având ca suport, o succesiune armonică intens modulatorică, cu o abundenţă de acorduri alterate, a foarte caracteristice pentru melosul Schönberg-ian.

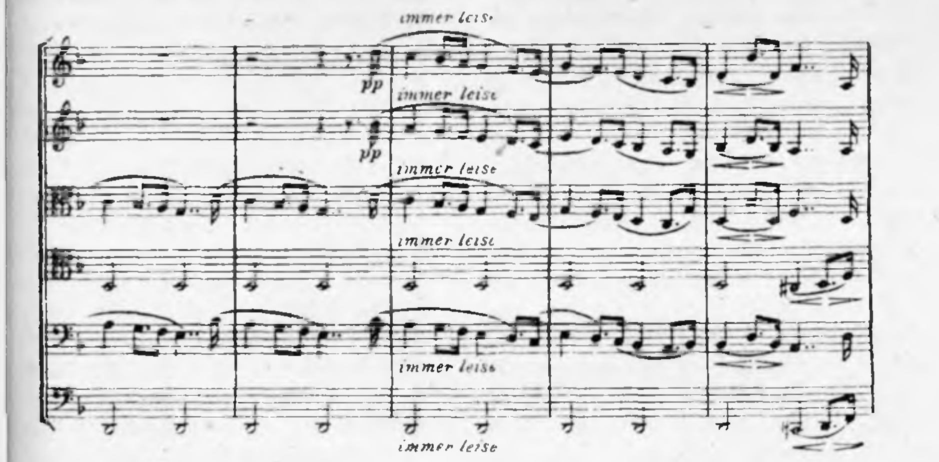

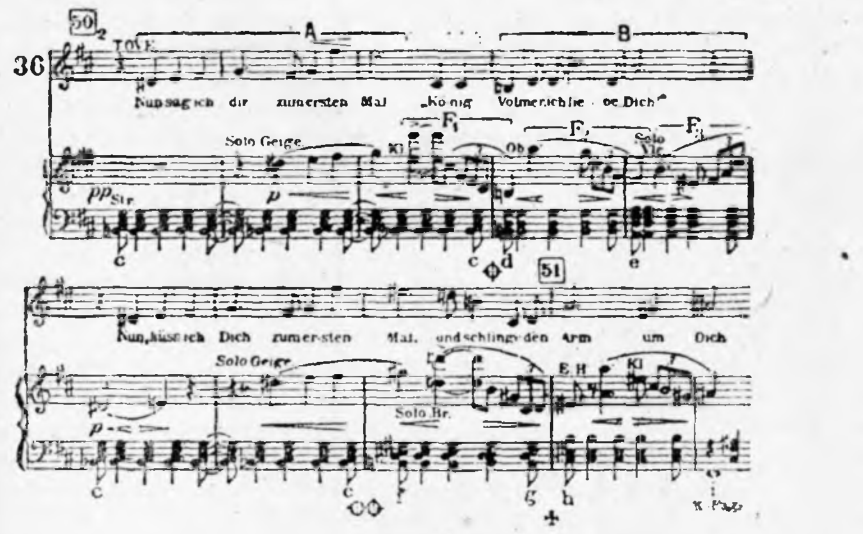
50
36
TOVE
A
B
Nun sag ich dir zum ersten Mal „König Volmer, ich liebe Dich!"
Solo Geige
F1
F2
F3
Solo Vlc.
pp Str.
p
c
c
d
e
51
Nun küss' ich Dich zum ersten Mal, und schling' den Arm um Dich
Solo Geige
Solo Br.
E. H.
Kl.
p
c
c
f
g
h

Prin poemul simfonic „Pelleas şi Melisande" op. 5; „Quartetul de coarde în re" op. 7; „Simfonica pentru orchestră de cameră" op. 9 cât şi prin „Quartetul în fa-diez" Schönberg ajunge la un stil în care melosul — în strânsă legătură şi dependenţă de substrucţiunea armonică din ce în ce mai modulatorică — la un maximum de cromatizare şi ca o consecinţă logică al acestui cromatism, la tonalitatea aşa zisă „suspendată". (In tonalitatea suspendată deşi există încă un centru tonal, — mai mult sau mai puţin vag — tonalitatea se schimbă aproape dela acord la acord, cu evitarea totală a cadenţelor.)

Ca o consecinţă a acestei armonii de maximă intensitate modulatorică structura melodică ia altă înfăţişare: în locul arcurilor melodice mari atât de caracteristice pentru primele lucrări, melodia se comprimă acum în frânturi.

Paralel cu această comprimare a melodiei se manifestă şi o comprimare a formei. Bucăţile de pian op. 11, — cari pregătesc trecerea la a doua perioadă compozitorică a lui Schönberg — arată deja clar această tendinţă de comprimare a formei, această tendinţă „aforistică".

In liedurile op. 15. se cristalizează prima oară noua manieră a lui Schönberg, „Cinci bucăţi pt. orchestră" op. 16, monodrama „Aşteptarea" op. 17; „Drama muzicală" (cu coruri vorbite) pe text de Schönberg, „Mâna fericită" op. 18; „Bucăţile pentru pian" op. 19; „Cântece pe texte de Maeterlinck" op. 20, şi ciclul de cântece şi versuri declamate cu muzică pe texte de Giraud „Pierrot Lunaire" op. 21, şi „Cântece cu orchestră" op. 22, aparţin acestei epoci, caracterizată printr'o subtilizare armonică fără seamăn, printr'un fond expresiv extrem de diferenţial, expresia unei lumi de vise, de ideal, de tendinţe transcedentale.

Această fază compozitorică a lui Schönberg reprezintă şi o trecere definitivă dela romantism la expresionism.

Tonalitatea fiin aproape cu desăvârşire dezagregată, coeziunea arhitecturală dau anumite formule melodice, armonice şi ritmice, cari revin mereu şi joacă astfel rolul de ligamente într'un ţesut difuz, lipit de osatură, mereu aproape de totală descompunere.

Dându-şi seama de pericolul ce ameninţa muzica de a deveni amorfă, chaotică, în lipsa unei arhitecturi bine conturate, trecând şi printr'o transformare interioară, simţind în acelaş timp — cu toată nota personală evidentă — dependenţa încă de stilul Wagnerian al acestei muzici, Schönberg îşi schimbă din nou stilul.

In noul stil numit „atonal", Schönberg a învins expresionismul, această formă ultra-individualistă şi tinde acum spre un clasicism.

Clasicismul acesta însă, datorită tendinţei lui Schönberg de a fi cu totul nou, datorită temperamentului său monocentric, unei înclinări de totală izolare aristocratică, de tendinţe aproape asociale, nu se aseamănă cu clasicismul lui Stravinsky, Bartok, Petrassi etc. cari au căutat să creeze totdeauna pe o bază muzicală mai general omenească, ci rămânând — ca şi maniera sa anterioară — ezoteric.

Printr'o anumită asemănare de structură cromatică a melodiei, în urma caracterului ei disonant, atonalul se confundă încă mereu cu tonalitatea suspendată.

In realitate, aceste două stiluri reprezintă două lumi cu totul deosebite. Tonalitatea suspendată reprezintă un stil eminamente armonic, în care totul, — *melodie, ritm, architectură* — este în funcţie de simţirea esenţial armonică.

In schimb atonalul este renegarea cea mai categorică de până cum a concepţiei armonice. Melodia — bineînţeles un nou fel de melodie, nu aceea cu care lumea este familiarizată — devine centrul şi elementul esenţial al gândirii muzicale.

SUITE

für Klavier

Präludium

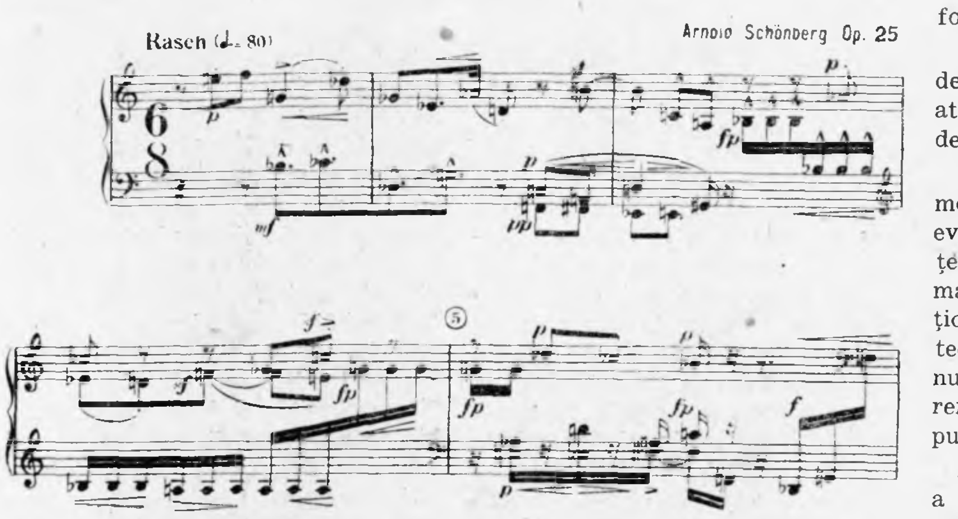

Armonia devine un rezultat accidental al suprapunerii liniilor melodice. In mod firesc această emancipare absolută de orice considerente armonice — actul revoluţionar cel mai îndrăzneţ de până acum în întreaga istorie a muzicii — aduce cu sine şi o construcţie muzicală cu totul deosebită de cea de până acum.

In cele ce urmează, vom încerca să explicăm problema muzicei atonale.

Principiul „succesiunii", deosebeşte construcţia melodică, atonală de stilul cromatic. Succesiunea celor 12 semitonuri, sau mai bine zis ordinea în care se succed cele 12 semitonuri, din care se formează linia melodică, — rămâne invariabil aceeaşi.

Intr'o muzică, ori cât de intens cromatizată ar fi ea, cu un cadru tonal oricât de mult lărgit, acest principiu constructiv nu există, căci succesiunea celor 12 sunete este determinată de substrucţiunea armonică.

Şirul *melodic se descompune* în 2—3 sau mai multe motive fundamentale, fiecare conţinând un număr egal de sunete ale „şirului melodic".

Din aceste formule fundamentale se construeşte apoi întregul material al motivelor, uneori şi cel al acordurilor, cari în general sunt rezultatul liniilor melodice suprapuse.

Şirul melodic se compune din succesiunea sunetelor: mi, fa, sol, re-bemol, mi-bemol, la-bemol, re, şi, do, la, si-bemol. Deci o succesiune de 12 semitonuri care se descompune în trei „motive fundamentale" de câte 4 sunete: 1) mi, fa, sol, re-bemol, 2) sol-bemol, mi-bemol, la-bemol, re, şi 3) si, do, la, si-bemol,

In bas se repetă a treia, ca o inversare a celui de al treilea motiv fundamental, si-do-la-si-bemol, avem în *vocea din mijloc*, în formă inversată şi transpusă pe altă treaptă, succesiunea: mi-bemol-re-fa-mi, Raportul intervalelor rămâne exact acelaş, căci: mi-bemol, re, corespunde în inversare exact succesiunii: si, do; iar: re, fa, corespunde tot inversat lui: do, la, pe când fa, mi corespunde inversat lui: la, si-bemol.

Motivul al treilea îl găsim transpus în măsura a treia (optimea a cincea şi a şasea) şi a patra: fa, fa-diez, mi-bemol, mi.

Motivul al doilea se repetă în măsura a cincea în bas, sub formă inversată şi transpusă: do, la, re, sol-diez. Sub el se găseşte transpus motivul al treilea: fa, fa-diez, mi-bemol, mi.

In măsura a cincea în bas iarăşi motivul al doilea, de astădată sub formă de inversare a motivului din măsura a 3 şi 4 în bas: la-bemol, (inarmonic sol-diez) re, la, do, iar sub el iarăşi motivul al treilea inversat: mi, mi-bemol, fa-diez, fa.

Ori cât de mari ar fi aceste îngrădiri, pe care compozitorul şi le impune singur, — din considerente pe cari le vom analiza mai jos, — ele admit totuşi o mulţime de variante atât în linia melodică, cât şi — mai ales în ritm.

De exemplu, desenul liniei melodice poate fi inversat, prin inversarea însuşi a fiecărui interval din succesiunea melodică, odată pe lângă păstrarea exactă a măsurii intervalului, dar în direcţia contrară cu cel al desenului original, şi odată schimbându-se şi mărirea materialului însăşi (transformându-se după normele cunoscute ale inversării intervalelor, prima în octavă, secunda în septimă, terţa în sextă. etc.)

Acest fel de a compune se aseamănă desigur mai mult cu o operaţie matematică, cu o operaţie de calcul rece şi logic, decât cu acel proces inspirativ, cu care eram obişnuiţi. A fost însă o consecinţă firească a drumului pe care Schönberg a pornit. După negarea şi anihilarea tuturor elementelor fireşti, cari au garantat coeziunea structurii arhitecturale ale muzicii, armonie, tonalitate, aceste artificii erau indispensabile.

Ca orice artă şi muzica, — acest element volatil, vaporos, imaterial, bazat în ultima analiză pe o succesiune şi pe diferenţa de vibraţiuni, — este indispensabil legată de formă.

Pare ciudat poate, că un fenomen aşa de inconsistent cum e muzica, succesiune de vibraţii, ce se desfăşoară ca orice succesiune în timp. se concretizează „în formă", în ceeace suntem obişnuiti a atribui numai corpurilor ce sunt legate de spaţiu şi ni-se înfăţişează în formă vizibilă şi palpitantă.

Adevărul este că muzica nu poate exista fără formă şi că această formă a muzicii prezintă înrudirea extrem de apropiată de arhitectură, cu *singura deosebire* că una se desfăşoară în timp, iar cea de a doua ia forme concrete în spaţiu.

O formă nu poate exista fără o forţă, care asigură coeziunea elementelor ei componente.

In muzica de până acum, această coeziune era asigurată de raportul funcţional al armoniilor, de raportul fiecărui sunet faţă de o bază, de un centru, de un sunet fundamental, care exercită o anumită forţă de atracţiune faţă de toate sunetele unei compoziţii. Cadrul în care se desfăşoară acest raport al sunetelor faţă de centrul lor, se numeşte tonalitate.

Renunţând la tonalitate, renunţând la *armonie, ca element constructiv*, la principiul dinamic al tensiunii armonice, la diferenţa dintre consonanţă-disonanţă, coeziunea trebuie asigurată cu un alt element, de orânduirea prestabilită şi fixă a sunetelor ce formează şirul melodic.

In polifonia vocală medievală, a existat un principiu arhitectonic similar: imitaţia rând pe rând a unui desen melodic de către toate vocile ce formau împletitura polifonică.

Deci cu cât mai liberă de considerente economice e melodia, cu atât mai mari sunt restricţiunile ei de altă natură.

Arhitecturalul constituind elementul intelectual al unei muzici evoluate, pentru marile masse, înţelegerea unei muzici va fi cu atât mai dificilă, cu cât elementul emoţional va fi mai subordonat arhitecturii, fără de care muzica ar fi numai un chaos („forma dat esse rei") un conglomerat amorf de puncte.

In mod firesc deci muzica actuală a lui Schönberg prezintă şi în privinţa aceasta dificultăţi aproape invincibile, pentru simplul amator de muzică . . .

Dar şi din cercuri muzicale i-s'au adus fel de fel de învinuiri. Cum după „Gurrelieder", după quartetele sale de coarde, nu i s'a putut contesta talentul, i s'a adus învinuirea că înlocueşte adevărata inspiraţie cu cerebralitatea. — Acest argument pueril cade prin faptul că tendinţe intelectuale similare se pot identifica în bună parte la toţi corifeii muzicii moderne. Singură imputare ce i se poate aduce lui Schönberg, este faptul, că a crezut că o muzică nouă trebue să distrugă toate punţile cu trecutul şi că în căutarea unui nou melos a urmărit o originalitate absolută.

Este incontestabil că în privinţa aceasta a reuşit pe deplin şi că muzica sa nu seamănă cu nici o altă muzică, (cu excepţia lui Hauer) de mai înainte. Dar în acelaşi timp această originalitate absolută l-a situat în afară de evoluţia normală a muzicii, care totdeauna, cu toate atitudinile ei revoluţionare de stil, a păstrat totuşi o organică legătură cu vreo epocă anterioară.

Muzica modernă nu este de fapt decât o întoarcare la principiile polifonice medievale, în parte întoarcerea la polifonia lui Bach şi ca şi această artă, cu care se înrudeşte ca stil şi tendinţă estetică, se adresează unei colectivităţi.

Ori atonalismul lui Schönberg este o artă ermetică, inacecesibilă marilor masse, *chiar melomanului* de format mijlociu.

Se prea poate că anticipează muzica viitorului, că la o anumită fază a evoluţiei muzicale, stilul lui Schönberg, va constitui punctul de plecare. In actuala fază a evoluţiei, Schönberg şi cercul său (Alban Berg, Egon Wellesz, Abton von Webern, Riotti, etc.) au rămas un fenomen izolat.

Aufführungsrecht vorbehalten

TRAUMLEBEN

Julius Hart.

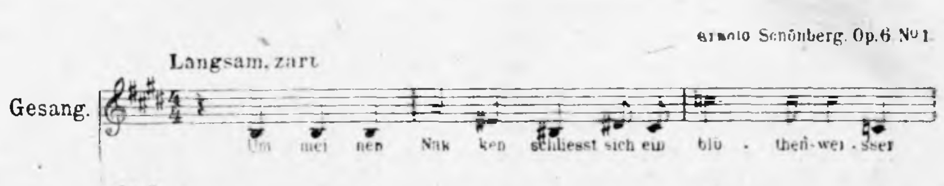
Arnold Schönberg. Op. 6 No 1
Langsam, zart
Gesang.
Um meinen Nacken schliesst sich ein blü - then-wei - sser
Klavier.
pp

PAVEL DAN

de Silvio Guarnieri

Continuare dela pag. 1

cat sărăcăcios și păstrând mereu în îmbrăcăminte o urmă a originei țărănești, obișnuit încă de tânăr cu singurătatea, fără a fi urâcios, dar și fără timiditate, era inclinat spre prietenie și mărturisire, simțea cu o intensitate pasionată valoarea intimului acord dintre oameni. Deaceea, de îndată ce avu putința, se căsători; nu era el omul aventurilor ușoare, severitatea vieții sale îi impunea să se angajeze fără rezerve, iar în femeie căuta înainte de toate pe tovarășă. Insă aceea care trebuia să-i fie un sprijin și un refugiu, îi deveni involuntar motivul unor intime contraste și accentuă în el acea trebuință de izolare spirituală, în care se închise ca într'o necesară apărare. El ocolea obișnuita viață de societate, distracțiile orășănești, acea mândră și sgomotoasă mondenitate, în care se complace recenta și improvizata burghezie română; tot ce era fals și superficial în asemenea atitudini, îl jignea și îi repugna; nu era ostentație la el aceea căciulă de blană pe care o purta iarna după obiceiul țărănesc și vestmântul modest, aproape neîngrijit; nu avea nevoie de o polemică exterioară pentru a-și afirma propriile preferințe, dar simțea desigur care era mediul lui, cari erau persoanele potrivite lui; se oprea bucuros să vorbească cu țăranii, furat irezistibil de o nostalgie a tinereții și în acelaș timp solidar truda lui. Soției sale însă, asemeeu ei, recunoscând în ei, însăși nea purtări și o asemenea mentalitate îi apăreau stranii, alte obiceiuri și o altă existență dorea ea: desigur, femeile nouei burghezii, chiar dacă au trecut prin universitate, se simt atrase către o frivolă expansiune; noutatea jocului le fac să se simtă fericite în postura de doamne; orice, fie chiar un modest ori mediocru divertisment li se prezintă cu fascinația noutății, tineretea lor își asumă simplaminte forme de sgomotoasă și veselă minunare. Un astfel de contrast în viața familiară a făcut și mai acute pozițiile sale polemice de scriitor, aproape încheindu-i evoluția, ori cel puțin limpezindu-i limitele unei posibile, autentice experiențe omenești; viața burgheză de oraș îi apare, cu din ce în ce mai mare convingere, ca o înfumurată ipocrizie, lipsită de orice autentică valoare spirituală și el se simți pentru totdeauna un exilat. Ii lipseau deacum puterile unei noui speranțe, unei voințe încordate să făurească o nouă soluție: cancerul stomacal îl constrânse să zacă la clinica din Cluj; în pat, scrise ultima nuvela „Iobagii" cu care câștigă un concurs; premiul îi servi să încerce ultima posibilitate, dar nici operația suferită la spitalul din Viena nu-l putu vindeca; din nou la clinica din Cluj, la mai puțin de treizeci de ani, murea în vara lui 1937.

Ușoare sunt părerea de rău si deplângerea la. o moarte atât de prematură, dar prin aceasta, ajungând la o retorică obișnuită care nu reușeste să cuprindă înțelesul și mărturia întregei scurte vieți a lui Pavel Dan; pentru el moartea devenise, încă în viață, ceva natural; mai mult decât înfricoșată așteptare, crescuse în el această idee ca cea din urmă experiență și-i împrumută caracterul: atâtor suferințe, atâtor lupte, atâtor amăgiri, moartea le pune capăt ca o nivelatoare nedreaptă, dar definitivă, și iraționalul vieții își află în ea suprema adeverire. Pentru un om sortit să trăiască lăuntric atât de intens, să regăsească în sine un ultim motiv nimerit să justifice pe oricare altul, într'o consecventă coerență, e nedreaptă bănuiala c'ar fi fost smuls de moarte nepregătit și e deci nedreaptă părerea de rău: în scurta sa viață, Pavel Dan, împins de o îndârjire chinuită urmând o evoluție rapidă, dar totuși, îndărătnic de logică, a știut să tragă din lumea ce i se oferea o concluzie și o plinătate de motive, ceeace alții n'ar fi putut s'o facă decât după lungi ani de experiențe literare. Aprinsele lui planuri, acel roman proectat pe deantregul, mă face să simt mai tare datoria de-a mă apropia cu o pătimașă râvnă, de opera împlinită de el, pentru a-i găsi semnul scurt dar niciodată grăbit, al convingerii sale, de-a recunoaște într'o frază ceeace. — dacă nu i-ar fi lipsit timpul, — ar fi desfășurat într'o întreagă povestire; moartea nu însemna pentru el delăsarea într'o nemângăiată renunțare, dar îi simți forța și tocmai pe aceasta voi s'o justifice, iar să gândească și să scrie nu renunță nici pe patul suferinței sale.

O culegere a povestirilor lui Pavel Dan fu publicată cu o îndoioșătoare prefață, de către un prieten al său, la un an după moartea lui (Urcan bătrânul, — nuvele, — cu o întroducere de Ion Chinezu, — București, Fundația pentru literatură și artă, 1938), dar avu un succes șters; îi dăuna autorului faptul de-a nu fi atins încă o anumită notorietate în capitală, pentru mulți el rămânea astfel un exemplu caracteristic de scriitor provincial; cei care erau constrânși de-a vorbi despre el din obligația de informare, se mărgineau la o frază de compătimire, ca pentru o speranță brutal retezată. Doar în amintirea puținilor prieteni rămâne figura sa tristă, fața lui gânditoare, vestmântul său neîngrijit și căciulă de blană prea aidoma cu cele ale țăranilor satului său! Și totuși, Pavel Dan e unul dintre puținii scriitori autentici, pe care i-a avut România după războiu.

In volum, un grup de povestiri au un caracter autobiografic, aproape o transciere imediată de sentimente, cu acea dorință de-a se umple de melancolie, proprie aceluia care suferă, găsind aproape mângâiere și îndreptățire, tristeții prezente căutându-i motivele în amintire. Iată-l pe student în casa părintească, pus pe cetit seara la lumina mizerabilă a opaițului, și înterogarea deopotrivă de nerăbdătoare și admirativă a tatălui, și apoi noaptea neliniștită, șase persoane să doarmă în odaia rău mirositoare și rece, mereu turburată una de cealaltă, și somnul nu e decât o moțăire întreruptă de tresăriri, iar veghea o îndobitocire în voie, fără gânduri. (Noaptea). Mizeria apasă mereu asupra vieții autorului, o mizerie de care săracul nu se poate scăpa, nepricinuită de încapacitatea sa, dar care totuși printr'o insistență de continue nenorociri l-a potrivit după dânsa, l-a făcut incapabil de revolte și poate deaceea i-a lăsat posibilitatea de-a fi generos, de-a simți alinarea într'o mângâiere adusă fără să ceară schimbul. Dar studentului, profesorului, nu i-a deschis odată cu noua viață, departe de familie, nouă cale mai senină; obiceiul lui e mlădiat încă de acea tristețe; afecțiunea pentru tată, trăește deasupra unui raport de reciprocă înțelegere și propria deziluzie se nutrește mai ales din aceea, care fusese speranța lui; iată prin urmare, că moartea sa câștigă înțelesul unei și mai mari dezolări, unui regret pentru ceeace el știu să deie prin prezența sa, și căruia nimic nu i se substitue acuma; nu e doar o obișnuită mișcare filială care-l cuprinde pe supraviețuitor, ci sensul și truda unui destin comun, recunoașterea inutilității atâtor sacrificii, deplângerea acelei amăgiri îl duce și mai mult la recunoasterea falimentului oricărei aspirații la fericire; acelei mizerii îi e pe măsură ceastălaltă, dar viața aceea păstra o mai mare sinceritate de raporturi, o mai convinsă solidaritate umană (Sborul dela cuib). O asemenea nostalgie trăește pe o decisă polemică, neconstruită hotărât, ca o critică a unei societăți, dar descrisă cu tonuri decise, fără șovăiri și aproape cu dispreț, de câte ori se oferea prilejul: obositoarea existență a pedagogului din colegiu, desteptarea timpurie, frigul odăii ticăloase, murdară și întunecoasă, oboseala plictisită și plină de căscaturi a băieților pe jumătate adormiți pe cărțile de școală în penumbra clasei, nu trăesc doar prin intensitatea unei amintiri apăsătoare; e un obiceiu de viață meschină împotriva căruia se revoltă autorul; strâmta necinste din director e întovărășită de o convingere vulgară a propriei autorități; profesorii își consumă existența încâlciți într'o delăsare obosită și înlăcrimată, capabili doar de acre discuții politice și înveseliți doar de primirea slabei lefi; disciplina e nedreaptă și mecanică, pentru băieții timizi, înspăimânțati, murdari și bolnăvicioși, siliți să se apere prin falsitatea vicleșugului. (Pedagogul). Mediocritatea ignorantă și îngâmfată a burgheziei se formează astfel, dela început, pe o minciună ipocrită de învățătură, cel ce reușeste, cel ce ajunge la succes e cel mai puțin demn, cel mai viclean, în stare de o înceată organizare de șiretlicuri, de sprijine, de șantaje; ceilalți i-au câștigat de nevoie obiceiul, făcut ridicol prin neputința strădaniilor stângace; și totul e improvizație, superficialitate; cel ce a obținut, mai mult pe preț de șiretenie decât de muncă, atât de dorita bunăstare, iubește fala de-a exalta propriile calități și așteaptă admirația și respectul celorlalți; asupra oricărui simțământ, asupra oricărei valori umane, își aruncă o privirea de suferiență, nimeni nu i se impune, nimic nu-l poate constrânge la respect ori la rușine. (Corigențe). Astfel, o asemenea ambianță, o asemenea societate nu poate rezerva naivului decât deziluzii, aceluia care mai nădăjduește să-și împlinească un ideal propriu, chiar și unul modest; orice dorință a unei existențe simple și demne, îndreptată spre recunoașterea intimelor valori definitive, e silită să se plece în fața violenței unei mentalități care a corupt deja obiceiurile într'un joc ușuratec și meschin de aparență, în egoismul cotidian al distracțiilor josnice, într'o făloasă mondenitate care se întemeiază pe goana după mici ambiții. (Intâlnire). Iată, prin urmare, că nostalgia unei lumi pe care autorul și-o simte mai intim apropiată, se potrivește în el cu repulsia fața de aceasta, în care e silit să trăiască, și în care își vede trădate toate aspirațiile proprii. Și aci, în povestirile din lumea țărănească, odată eliminată polemica prea vie, de o instinctivă și dârză înstrăinare, el poate construi întreagă drama a unui popor și a unei societăți, să-i urmărească desvoltarea și orice încercare de-a soluționa și a ajunge, cu o disperată sinceritate, să recunoască cât de tragic irațională este viața. Scriitor mult prea îndepărtat de orice retorică obișnuită, el nu caută nici măcar un cadru idilic al societății țărănești; mișcării prea ușoare de-a căuta în trecut fericirea ce ne lipseste, i se substitue o alta, mult mai adâncă, aceea de-a recunoaște în propriul și tristul destin pe acela al familiei, al propriilor meleaguri; într'o asemenea solidaritate, într'un acord ce nu e improvizat, dar care trăește pe un schimb, pe o rezonanță, de sentimente și situații, aflăm voința de-a deslega, de-a progresa; durerea, truda, mizeria sunt analizate și cercetate, dar cu profunda convingere a nejustificării lor; cercetare ce trăește cu așa intensitate, încât devine rebeliune. Viața țăranului în acea parte a Transilvaniei apropiată de Carpații meridionali, e săracă; prin truda unor generații întregi reușeste o familie să-și câștige o mică avere, și tocmai o astfel de credință e aceea care dă preț muncii și succesului; raporturile omenești se intemeiază deaceea pe o obișnuință a neîncrederii; orice improvizație, orice entuziasm schimbător sunt îndepărtate; fiecare respectă propriul obiceiu și pe acela al altuia, pentrucă-i cunoaște intensitatea, iar în mizeria comună, jocul istețimii și-al șiretlicurilor e admis și nu știrbește cinstea aceluia ce-l știe întrebuința; pe de altă parte, mila și reciprocul ajutor nasc de nevoie din lunga și aspra încercare prin care trece oricine. (Urcan bătrânul, Uliana). E mizeria, e interesul, acela care împinge la o continuă veghere, până și la cruzimea cu sine însuși, e teama de sărăcie, — și asta chiar în cuprinsul sărăciei — și amintirea ei care împietresc pe oameni într'o intransigentă rece fată de induioșări, până la a diforma caracterul într'o atitudine; astfel, cel mai slab, cel ce nu știe să opună o indiferență pasivă, se pleacă sub dârzenia altuia. Și iată că se formează și în societatea aceasta atât de omogenă, o scară a valorilor, iată că și într' însa există acel contrast care o împotrivește fortelor împilătoare; sensul extremei suferinți și al revoltei care însuflețește pe cei mai desmoșteniți și persecutați, e o forță care se comunică tuturor, toți sunt părtașii ei temeinici. Satisfăcuta siguranță a burgheziei e departe de țărani, — ceace-i face mai autentici și mai vii e continuitatea și o adâncime a suferinței, care i-a oțelit.

In asemea condiții, unde să se afle un refugiu și un remediu, în ce fel să se realizeze acea aspirație a lor spre fericire, dârz păstrată, acea credință în viața care-i ține mereu încordați într'o atenție ferită de slăbiciuni și încuviințări. Nu există un răspuns acestei așteptări, nu există mântuire pentru asemenea suferințe; cum e jertfit individul, așa e jertfită și societatea. Omul poate să găsească mângăieri și să le simtă nevoia, să mărturisească și să deplângă propria soartă (Necazuri); până la sfârșit, imposibilitatea unei soluții îl va impinge la gestul cel mai disperat, (Priveghiul), la sinucidere; alții, mai tari și cu o mai răbdătoare putere de rezistență vor reuși să adune disperarea lor într'o voință de ură, împinși la omucidere (Priveghiul). Astfel, preschimbându-se gestul individual în patimă comună și ajungând la un paroxism inconștient de scopuri și de rezultate, iată revolta servitorilor împotriva asupritorilor, iată cruzimea plătită prin cruzime, iată violența care deslănțue o violență mai nebună, nepotrivită și neținând să construiască, ci doar ca gest neașteptat, — încărcat de, prea multă amintire, — care tinde să restabilească un echilibru. (Iobagii). O asemenea polemică împotriva opresorilor străini poate să-și asume tonuri de milă (Il duc pe popa), ori de-o pitorească bravadă (Cârja), ori să se schimbe deadreptul în satiră socială (Intelectualii), dar rămâne totuși țel ei însăși; e persecutatul, trădatul, oprimatul, acela care cu un gest. șterge și răzbună persecuțiile suferite; după aceea, știm că viață își va urma obișnuita cale, iar lumea nu va da semne de schimbare. Acesta e punctul de cea mai mare înălțime dramatică la care ajunge Pavel Dan, dar în acelaș timp cel mai disperat și mai hotărât. Nedreptatea din viață e afirmată, însă, totodată iremediabilă; luată unei societăți posibilitatea evoluției, aceasta e constrânsă la o continuă aplecare asupra ei însăși, într'o statică furie. Iată prin urmare, acel sens tragic și misterios al unei existențe străine de cunoștințele noastre, iată-ne soarta guvernată de forțe obscure cărora nu ne putem împotrivi, iată superstiția țăranilor valorizată și acceptată ca element rezolutoriu; de îndată ce un destin mai puternic decât noi, apasă asupra existenței noastre, trebue să ne resemnăm lui. lui, orice revoltă devine zadarnică și voința de-a pătrunde misterul ne va umple de oroare făcând să ne dăm seama în și mai mare măsură de neputința noastră (Copil schimbat); este acest destin ca un simț înnăbușit în noi, depășit de dorul de viață, dar în momentele de slăbiciune și atunci când nu ne mai conduc forțele noastre, el ne pătrunde pe încetul dela sine, ne birue și ne călăuzeste, și astfel existența noastră devine aproape o așteptare iar moartea un sacrificiu și o eliberare deopotrivă (Ursită). Pe patul de moarte, Pavel Dan se reîntoarse la religia lui, dar în mărturia ce ne rămâne dela el nici măcar religia nu mântuește lumea de nedreptate, prea multe sunt suferințele oamenilor, pentru a se putea răscumpăra cu resemnarea ori cu credința în mântuirea viitoare: atât că, aceasta reușește să întărească și mai mult în împilați, convingerea nedreptăților suferite și le susține că pare Dumnezeu acela care revolta, exaltându-i, pătrunzându-i de un paroxism supraomenesc, până întratât, se servește de violența lor într'o operă de dreaptă pedepsire.

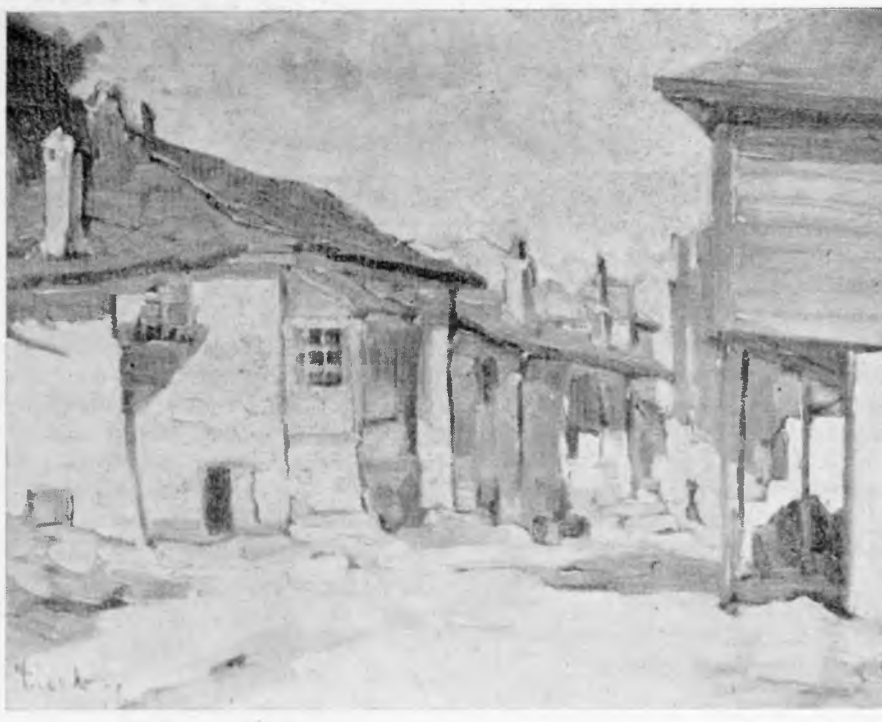

Cornel Liuba Peisaj

ABSENȚĂ

de Paul Eluard

Tu te scoli, apa larg se deschide,

Tu te culci, apa se rotește și râde.
Tu ești apa întoarsă din abisul fără lumină
Ești pământul bun care prinde rădăcină
Și pe care toate s' așează . . .

In deșertul zgomotelor, pipăi liniștea ca pe-o oază
Cânți pe coardele curcubeului de noapte immuni nocturne
Ești peste tot, și drumurile toate le ștergi fără de urme.

Timpul ți-l sacrifici, plăpândo,
Pentru tristețea eternă a flăcării dure
Care cuprinde natura, reproducând-o
Lumii îi dai, femee, un corp veșnic la fel
Pe al tău.
Tu ești asemănarea

In românește de **Pavel Bellu**

CRONICI ȘI PĂRERI

Un scriitor italian nedreptățit: Italo Svevo

de Florian Potra

Ni se întâmplă adesea în plimbările noastre, poate diurne, să trecem pe lângă figuri, ale căror trăsături deosebite, interesante, frumoase ori ciudate, ne atrag atenția, dar reacționăm cu întârziere, oprindu-ne în loc abia după mulți pași și privind îndelung după cel ce ne-a atras luarea aminte. Ni se întâmplă ca in goana după lucruri mari, în însetarea de frumos, să trecem cu vederea pe cei modești, să alergăm pe urme mincinoase și abia când ajungem la capătul, fatal închis, al drumului fals, să facem cale întoarsă și să ne îndreptăm ochii spre cei pe care i-am omis. Și astfel făptuim nu într'una, ci poate in toate laturile vieții pe care o trăim.

Italo Svevo a fost un astfel de omis. Răsărit modest, ca o plantă izolată, în câmpul literaturii italiene, el trece aproape nevăzut și nesimțit cu primele sale două romane, incetează de-a mai scrie timp de 25 de ani, pentruca apoi să apară în plină maturitate literară cu cel de-al treilea și ultim roman, când, ochii distrați pân'atunci ai oamenilor de litere își întorc privirile spre dânsul. Eugenio Montale il relevă intr'un studiu din „L'esame" și scrierile lui încep să fie înconjurate de mai multă atenție.

Opera lui Svevo e puțină, creată parcă să confirme încăodată primatul calității în fața abundenței. Trei romane, trei povestiri ce redau desăvârșit viața cu cele mai intime fațete, cu cele mai subtile stări de suflet: „Una vita" (o viață), „Senilità" (senilitate), și „La coscienza di Zeno" (Conștiința lui Zeno).

Scris la 31 de ani, când viața mai are ascunzișuri, când o inteligentă concentrare a experiențelor poate feri de surprize, de situații noi, „Una vita", romanul cel dintâiu al lui Svevo, o linie de despărțire, o primă încheiere a socotelilor după o etapă de viață sbuciumată. Trăirile intense ale tinereții, primele cunoașteri ale lumii, primele iubiri și desamăgiri, toate acestea n'au avut încă timpul să se așeze din învolburarea lor, câte-un impuls întârziat le mai turbură, revărsând în gură gustul amărui al anilor trăiți. „Una vita" e rezultatul cunoștinței dintre scriitor si viață, și, ca în cele mai multe cazuri, e o concluzie amară, cenușie și oarecum resemnată. Un cititor anonim și-a lăsat impresiile pe coperta volumului care mi-a căzut în mână: „Inainte de-a începe citirea acestui roman, prefaceți-vă inima într'o bucată de ghiață." E simpla consideratie a unui cititor necunoscut, sinceră și deschisă, a unui cititor cu o fire poate impresionabilă, dar care conține și o parte de adevăr: un gust amar și o lumină cenușie și, într'un fel, apasatoare se înlănțuiesc parcurgând romanul. E povestea funcționarului de bancă Alfonso Nitti: existență desrădăcinată, mânată de nevoi in sbuciumul orașului. Nitti își trăește viața în paginile lui Svevo; o viață poate, nu mai nenorocită și nici mai fericită decât a altora, o viață omenească, cu simțăminte general umane. Căci în trăirile lui Nitti, oricine se recunoaște, în biroul superiorilor, în avânturile de optimism, însfârșit în intimele păreri gândite despre sine și despre alții. Ceeace sporește însă nefericirea lui Nitti e faptul de-a fi rău înțeles. Iubirea lui, nepotrivită pentru mentalitatea de-atunci, — el funcționar și ea fata directorului —, de-a cărei intensitate își dă seama abia în ultima clipă, este tălmăcită greșit de toată lumea, care nu vede în el decât un vânător de zestre fără scrupule. Dealtfel, neputința de-a se face înțeles revarsă amărăciunea peste buzele paharului și Alfonso sfârșește prin a se sinucide, într'o clipă când in el se îmbina resemnarea și, aș putea zice, o răutăcioasă speranță, prevăzând regretele Annettei.

Nitti, oarecum buimăcit de vălmășagul de întâmplări și situații ce survin, are totuși conștiința nepotrivirii lui în mediul în care trăește, și în momente de nostalgie, vrea să evadeze, din conjunctura apăsătoare în care a fost târât; răsuflă ușurat în trenul, care are să-l ducă departe de oraș de unde credea că i se trag nenorocirile: „Acolo înăuntru, — în acel stup, era lumea ce se chinuia pentru aur, și Alfonso care cunoscuse viața acolo și care credea că numai acolo lucrurile se petrec astfel, respiră eliberându-se prin fugă de mantaua aceea cenușie." Dar nefericirea n'are locuri de predilecție, ea însoțește pretutindeni, și Nitti nu găsi în afara orașului decât rare prilejuri de mulțumire. Liniștită, lentă, fără isbucniri, — cartea n'are momente de deplasare melodramatică, — acțiunea se deapănă spre momentul culminant și totul se termină rece și divers prin convențional ticluita scrisoare a băncii Maller & Co. către notarul familiei Nitti. Băiat bun, inteligent, cult chiar, ce, poate, ar fi dat în alte împrejurări lucruri frumoase, se pierde, și nu într'o pasiune irațională, ci într'o lentă delăsare, aș putea spune într'o resemnată lenevie de voință. E starea exactă în care se găsește omul într'un anumit moment al vieții: hărțuit, obosit, făcute toate combinațiile și încercările, se lasă pradă unei indiferențe, unei renunțări absolute la propria persoană. Momentul acesta ori depășește, ori termină ca Nitti, luându-și viața, ceeace, evident, constitue o soluție.

Străbătut de o atmosferă de lentă chinuire, „Una vita", e romanul resemnărilor, al entuziasmelor frânte și al gustului amar.

Prin „Senilita", — a cărui titlu fusese pus în discuție de Valery Larbaud ca nepotrivit, titlu pe care autorul ținu să-l păstreze, — Svevo depășește primele contacte cu viața și oferă o poveste de dragoste, interesantă și dureroasă, așa cum sunt toate aceste povestiri. In „Senilita", nu întâlnim probleme de susținerea existenței, amărăciuni mărunte și inerente vieții, toate acestea sunt lăsate deoparte, punctul central e ocupat de dragoste și acțiunea romanului, — care a fost socotit de unii ca cel mai bun roman de iubire italian, — se împarte în existențele diferite a câtorva personaje, care se împletetesc într'un fel simplu, sobru și firesc, așa cum doar la Svevo am putea întâlni. Sunt doi frați, Emilio și Amalia Brentani. El, de o vârstă ce se apropie de maturitate, trecut prin viață cu bucurii și necazuri comune, întâlnește însfârșit, printr'o umbrelă banal căzută jos, dragostea. Sentiment nou și puternic, îl copleșește și-l subjugă ca pe un adolescent, lucru care-l împiedică să vadă adevărata fața a Angiolinei: o „țață", ce trece prin lume căutând să-și modeleze traiul cât mai comod posibil. Răul începe însă abia când Emilio își dă seama de infidelitatea iubitei și amantei; el ia înfățișarea unui bătrân înșelat, cu acea strângere de inimă, cu isbucnirea scâncită în gâtlej, cu acea conștiință de-a fi de prisos; și aici, titlul își găsește justificarea. Paralel cu dragostea lui Emilio, se naște și crește o alta: aceea a surorii Amalia pentru prietenul său, sculptorul Balli. Amalia Brentani e personificarea renunțării și a resemnării. Iubește dar tace, rabdă și înăbușe, refulează, — pe temeiul descrierii visurilor ei, Svevo a fost numit psiho-analist, — și se desprinde din rândurile descrierii, slabă, înaltă, fără forme, îmbrăcată în culori întunecate, imagine credincioasă a „domnișoarelor bătrâne". Dar sentimentele ei sunt puternice iar atitudinea ei demnă și nobilă; ea moare sfâșiată de propriile trăiri, întocmai pelicanului cu măruntaiele însângerate, într'un șoc nervos, dar tace și duce cu sine taina neștiută decât de Emilio, căruia această nouă durere îi luminează sporit gândul de-a fi îmbătrânit. In definitiv nu anii măsoară vârsta, ci intensitatea trăirilor avute.

Sunt patru personaje, ce fiecare ar putea să ducă o viață liniștită și mulțumită, dar relațiile, încrucișările dintre ele aduc nefericire. Și în această privință, are Svevo un sens, — nesesizat de nimeni încă în așa măsură, — nu al tregicului, ci al amarului; viața cu întreg noianul ei de nemulțumiri nu e tragică pentru Svevo, ea e amară, duios de amară.

„Senilită" e primit cu răceală de presă și de critică, mai mult și mai rău chiar, cu nepăsare și ignorare. Ceeace face pe Svevo, — împreună cu alte amănunte profesionale din viața lui, — să lase o pauză de 25 de ani în activitatea literară, după care dă la iveală ultimul său roman „La coscienza di Zeno".

Scris către bătrânețe, romanul acesta uită trecutele decepții, ce acum apar mai mult prin fața lor veselă, și prezintă maturitatea de gândire, limpezirea pe făgașul propriei firi, a concepției de viață a lui Svevo. Prezentat sub o formă originală, — o specie de autobiografie în felul celei din „Nyusu" de Athanasiu, de pildă, neavând comun cu acesta decât forma, — romanul „La coscienza di Zeno" trece dela constatările tinereții la calmul și la vederile așezate ale maturității. Partea întâia cuprinde originala reconstituire a unei perioade de viață după anumite notițe din calendar, de felul acesta: „10. X. 1910, U. T.", adică la data aceea ultima țigară. Natural, această țigară, ce avea să rămâie între buze toată viața, se multiplica prin anumite date ciudate din calendar: „Azi 2. II. 1886, trec dela studiile de drept la cele de chimie. U. T." sau „A treia zi a celei de-a șasea luni a anului 1912, orele 24. U. T." (observați dublarea cifrelor 2—6—12—24) E povestea simpatică a unui om ce se lasă de fumat; poate mai mult încă, e zâmbetul acru al aceluia ce nu se poate desbăra de o patimă.

Minunat descrisă, din punct de vede repsihologie, este scena morții tatălui său, ce constitue un capitol aparte. In continuare, povestire a matrimoniului său, — când într'o singură seară cere mâna a trei surori, pentruca s'o ia până la sfârșit pe cea pe care n'o dorise, dar care părea că-i e predestinată, — dovedește că soarta, deși lucrează împotrivă-i, poate câte-odată să aducă mulțumirea; într'adevăr el e fericit cu soția lui, asistând la episoade triste din viața cumnatei pe care o iubise la inceput. Dealtfel, aceasta din urmă odată măritată îi apare disgrațioasă, ceeace l face să se felicite pentru alegerea-i nimerită, deși forțată. Un capitol separat îl constitue povestea amantei. Carla Greco are înfățișarea femeii, ce pare că l-a obsedat pe Svevo: intens blondă, voinică, pielea roză, cu trăsături regulate de figură antică. Acelaș tip apare, cu nuanțe deosebite, în „Una vita": Anetta, ca și în „Senilită": Angiolina) Faptul de-a avea o amantă nu-l neliniștește pe personaj; Svevo deja prea copt pentru a se mai lăsa dus de prejudecăți. Cu un braț el cuprinde pe soție, cu celălălt pe amantă și le iubește pe amândouă deopotrivă, pe fiecare în felul ei. Dealtfel, întreg romanul e pătruns de liniște, de siguranță în fața vieții, multe episoade sunt înfățișate hazliu, cu un cert sens al humorului, humor cu semnificații adânci; și în această privință e mult deosebit de celelalte două, în care viața palpită și pune probleme; aici totul e lămurit, nimic nu mai impresionează, nimic nu mai surprinde și viața se construește în felul cel mai util, fără complicații, complect cristalizată și desbărată de prejudecăți, autorul vrând parcă să-ți spuie: „Trăește cum poți, așa cum ar trebui tot n'ai să traești." Experiența și calmul domină, sbuciumul e inutil și exclus; viața nu mai e amară, ci, după cum mărturisește un personaj al romanului, e . . . originală.

Ceeace impresionează deosebit în opera lui Svevo, e stilul. Simplu, curat, și curgător, scriitorul prinde în cuvinte puține trăsături și caractere complexe, imagini bogate și colorate. Câteva stele, câteva fâșii roșii-aurii de nouri, construesc imagini și trăiri puternice. O frază plină de miez prinde desăvârșit personajul. E un mare talent Svevo, și un mare cunoscător al vieții, al oamenilor și al propriei sale firi. Sobru, pătrunzător și inteligent, ne-a dat prin cele trei romane ale sale, — care marchează stadii de proprie evoluție, — o reconstituire a sbuciumului pământean, câteva fracțiuni de viață omenească, puternică, reală și veșnic neschimbată. Iar sensul amar ce străbate ca un fior romanele sale, le sporește parcă, frumusețea căci el răspunde înclinărilor fiecăruia de-a se înduioșa în fața propriilor nefericiri.

Mi se întâmplă adesea în plimbările mele, poate diurne, să trec pe lângă figuri ale căror trăsături interesante, frumoase ori ciudate îmi atrag atenția. L-am întâlnit astfel pe Svevo, i-am văzut fața minunată și-am încercat să-l pătrund. Nu știu dacă am isbutit, dar știu că el m'a înțeles pe mine.

„Priculiciul" lui Zeno Vancea la Opera Română

de M. Eisicoviai

Scriitorul rândurilor de față poate n'a luat încă niciodată condeiul cu atâta convingere și cu atât mai sincer entuziasm, ca în momentul de față, când dorește să împărtească doar marea bucurie și încântare, provocată de o premieră care este o piatră de hotar în istoria muzicii bănățene.

Pe scena operei noastre, după mulți ani de jalnică și compromițătoare rezistență, față de tot ceiace este progresiv și nou, și de largă oblăduire față de tot ceiace era mediocru și fără reală valoare artistică, s'a înscris și s'a reprezentat însfârșit după un deceniu de așteptare „Priculiciul", pantomima lui Zeno Vancea. Premiera a fost nu numai o revelație adevărată, dar primul triumf decisiv al muzicii moderne pe scena operei noastre. In această rezidă, după noi, marea importanță a acestui eveniment muzical. Zeno Vancea a realizat în această lucrare, care, în ciuda unor mici deficiențe ușor corigibile, este o adevărată perlă a muzicii noastre de avangardă, un limbaj matur de muzică cultă românească plămădit din seva și specificul folclorului nostru, de structură polifonică, cu abundente sonorități proaspete și cutezătoare. Câtă invenție nouă melodică, cât lirism sincer și profund țâșnește din partitură! Câte pagini de grotesc original și bizar îți copleșesc sufletul reînviat și reîmprospatat par'că în aceste cincizeci de minute.

Coreografia și regia excepțională a „Priculiciului", care abordează un subiect cu profunde rădăcini în sufletul popular, este dovada competenței și a talentului Dlui Rânzescu, care are desigur o parte importantă în marele succes al pantomimei. Cu un gust și cu o fantezie de artist autentic, Dl. Rânzescu a izbutit să realizeze un spectacol de un rar dinamism și vioiciune, cu care ne-am putea prezenta, cu cinste, oriunde. Am dori să revedem „Priculiciul" pe scena altor opere sub maiestra regie a D-sale. Cu această ocazie tot corpul de balet, în frunte cu Dl. Marcu, s'a solvat cu bine de sarcina neobișnuit de grea. S'a adeverit că un ansamblu cu resurse mai modeste chiar, dar sub conducerea unei mâini pricepute, poate da un randament excepțional, neașteptat.

Direcția muzicală, — un rol dificil deastădată — ia revenit Dlui Mircea Popa, care atenuând lipsurile și opoziția parțială a orchestrei s'a pus cu multă bunăvoință și colegialitate în slujba intențiunilor autorului.

Mihai Beniuc laureat al Academiei

Mihai Beniuc este în acest an laureatul Academiei Române cu premiul pentru poezie. Considerăm acest eveniment ca fiind de două ori important; întâi pentru Beniuc, care merită din plin această distincție, și în al doilea rând pentru Inalta Instituție, care a nimerit să premieze un om pe baze de necontestate merite.

Ca poet, dar și ca om, Beniuc stă în primele rânduri ale generației sale.

Ca om, pentrucă a luat parte activă la toate acțiunile generoase ale tineretului antifascist, atunci când el însuși se putea numi tânăr; ca poet, pentrucă poezia sa este solidară cu preocupările progresiste ale generației sale, preocupări, cari, ca și poezia sa, își au rădăcinile în viața poporului.

Beniuc este cântărețul autentic, al năzuințelor de mai bine, de libertate și dreptate ale poporului, din mijlocul căruia el însuși s'a ridicat.

Drumul bătut de generația [illegible] fost un drum greu, un drum deschis cu dârze opinteli de-alungul junglei politice din anii de teroare ai politicianismului demagogic și reacționar, iar mai la urmă sub teroarea dictaturismului fascist. Faptele tinerilor din această generație au ceva din robustețea și măreția loviturilor de târnăcop, cu cari marii pioneri ai lumii au deschis drumul omenirii spre lumină și libertate. Deaceea poezia lui Beniuc seamănă în esența ei cu lovitura în piatră a târnăcopului, sau cu uruitul stâncilor măcinate de explozia constructivă a dinamitei. Ca să deschidă drumul celor care vor veni după el. Ascultați:

Deacuma însă nu-i
Timp de cuvinte.
Hai! Fiii veacului,
Nainte, nainte!
Curând vom da atacul.
In rânduri să ne strângem!
Chiar de ne ia dracul,
Trebue să'nvingem-

Și am invins. A învins poporul, în luptă pentru libertate.

Cu asta, însă, Beniuc încheie o perioadă de rodnică activitate poetică, fericit și oarecum simbolic marcată de marele premiu pe care l-a primit.

De aci înainte va cânta rodnicia muncii în libertate a poporului. Dar lozinca rămâne: Nainte! Nainte!

Iată, pe drumul libertății valul mulțimilor trezite la viață!!

i. a. m.

NOTE ȘI COMENTARII

A murit Djambul Djabaev

A murit Djambul Djabaev. Peste câteva luni ar fi împlinit o sută de ani. Poetul cel mai drag al provinciei sale, Kazahstanul, poetul Djambul era cel mai popular din întreaga Uniune Sovietică.

Djambul a fost expresia fidelă a metaforei poporului: tinerețe fără bătrânețe. N'a fost nici o clipă, măcar, bătrân, decât fizicește. Sufletește s'a păstrat în ciuda anilor, de o tinerețe activă, așa cum rareori se pot întâlni oameni.

Când Marea Revoluție din Octomvrie, a adus libertatea și în casele cetățenilor din Kazahstan, Djambul avea 70 de ani. Deși bătrân, popularul poet a reacționat la evenimentele revoluționare cu o pasiune tinerească. Opera lui Djambul a fost închinată numai și numai poporului muncitor, glorificând lupta lui pentru progers și libertate. După Marea Revoluție Djambul combină formele tradiționale ale poeziei sale cu spiritul nou revoluționar, dând la iveală opere renumite, ca: „Poemul Patriei", „Cântarea lui Stalin", „L'am auzit pe Stalin", „Cântecul primăverii popoarelor" și alte nenumărate opere toate bine cunoscute de marele public cititor sovietic.

Poezia lui Djambul Djabaev, plină de siguranța victoriei finale a dreptății popoarelor, poezie în care se proslăvesc faptele de arme în războiul antihitlerist și unitatea între front și spatele frontului, sunt documentate de ceeace trebue să fie într'adevăr o poezie.

Guvernul sovietic i-a acordat, cu o înaltă prețuire a operei sale, ordinul „Lenin", „Steagul Roșu pentru muncă" și ordinul „Insigna de onoare".

Memoria marelui poet luptător, va rămâne nestinsă în inimile cititorilor săi.

Pavel Bajov

Din ținutul Uralilor, din țara poveștilor fantastice, din țara munților stâncoși cu vârfurile înfipte în cerul veșnic senin și albastru, au venit până la Moscova cu vre-o 10 ani în urmă cele dintâi vești despre un nou scriitor sovietic: Pavel Bajov.

Muncitor minier, unul din cei mai buni stahanoviști din mina unde lucra, Pavel Bajov a fost cel dintâi și la cursurile Universității Muncitorești, aplecându-și cu dragoste, mintea și sufletul către comorile folcloristice, cari stăteau îngropate în mijlocul popoarelor din Urali.

Evidențiat la început în revistele de literatură din regiunea Uralilor, prin justele studii asupra folclorului muncitoresc din Urali, numele lui Pavel Bajov a devenit cunoscut în întreaga Uniunea Sovietică, deopotrivă în massele largi cititoare, cât și în institutele superioare de cercetări și studii folcloristice, culegerile sale de folclor fiind considerate adevărate teze stiințifice în problema literaturii poporane.

Și literatura poporană din regiunea Uralilor, cu legendele, poveștile și baladale, cu subiecte din viața muncitorilor minieri, sunt vechi de peste două secole, ele reprezentând o adevărată comoară artistică.

Bajov a fost cel dintâi care a făcut cunoscut acest folclor. In operele poporane culese de el, cum sunt de pildă: Comoara de Malachită, Zâna Muntelui de Aramă sau Floarea de Piatră, este zugrăvită de geniul poporan anonim, puterea morală a muncii, care e cântată ca o esență însăși a naturii.

Bajov și-a dat seama că în literatura nescrisă a poporului se află piatra nestemată a unei literaturi noui, puternice și plină de sevă. Și nu a greșit. Pentru cartea lui, Comoara de Malachită, Pavel Bajov a fost încununat cu premiul „Stalin".

Paul Eluard

S'a născut la Saint Denis în 1895. Este unul din cei mai reprezentativi poeți contemporadi ai Franței. A făcut parte din rândurile Rezistenței și a cântat camarazii lui morți din Maquis:

„Garcia Laura a fost ucis,
„Saint-Pol Roud a fost ucis,
„Decour a fost ucis".

Poezia lui spiritualizată amintește atmosfera cu absențe și umbre a lui Novalis.

A debutat în 1920 la Paris, cu volumul „Les animaux et leurs hommes".

A mai tipărit: „Les necessités de la vie et les consequences des Réves" (1921), „Capitale de la douleur" (N. R. F. 1926), „Les dessous d'une vie ou la Pyramide humaine" (C. I. S. 1926), „L'amour la poésie" (N. R. F. 1929), „L'immaculé conception" *en colaboration avec* André Breton (E. S. 1930), „La vie immediate" (D. B. 1932), „La rose publique" (N. R. F. 1934), „Les Yeux fertiles" (G. L. M. 1936), „Les mains libres", en colaboration avec Man Ray (P. B. 1937).

In ultimul timp Paul Eluard a tipărit mai multe plachete.

A murit Mihai Sebastian

Nici nu împlinise 40 de ani.

Moartea a venit pe neașteptate și necruțătoare să curme activitatea acestui luptător antifascist din frontul literelor, așezat totdeauna în *primele rânduri*, acolo unde riscurile și răspunderile erau mai mari.

Cartea lui „De două mii de ani" a fost un aspru și curagios rechizitoriu făcut „dreptei legionare", care eșise pe arenă, ca un tâlhar, cu revolvere, cu ciomege, și cu inumanul „numerus valahicus". Cartea a deschis ochii multor români de bună credință, i-a ridicat din noroiul unui rușinos sectarism, dar în acelaș timp, a făcut să se îndrepte împotriva autorului ei, cele mai crude atacuri venite hoțește, dela spate, din partea „Don-Quichoților" verzi.

In timpul odioasei dictaturi fasciste, instaurate în țara noastră de vânduții lui Hitler, cea mai neagră prigoană s'a abătut asupra antifisciștilor și Mihail Sebastian, a trebuit să se retragă în lumea luptei subterane pentru libertate și democrație.

Lecțiile sale dela Uiversitatea Evreiască din București, au fost, zi de zi, cu toată vigilența agenților hitleriști strecurați în sălile de cursuri, atacuri transparente la adresa dictaturilor fasciste. Zi de zi timp de 4 ani, cuvântul lui a ținut, în sufletele celor ce-l ascultau, aprinsă flacăra dragostei pentru lumea progresistă, ce se apropia tumultuos de granițele noastre.

Moare acum, la sfârșitul definitiv al celor „Două mii de ani", de întuneric, de oprimare rassială, de șovinism deșănțat și la începutul unui tot atât de definitiv drum nou și luminos, către un viitor democratic și progresist.

Beniamin Fundoianu

Incă unul din cei izgoniți de teroarea „băeților" lui Codreanu și aceea a „lăncierilor" lui Cuza, de teroarea fascistă care-și arăta colții rânjiți de *sânge a plecat în refugiu pe malul —* atunci încă luminos — al Senei, primim știrea că ne-a părăsit definitiv.

Poetul Beniamin Fundoianu, cântărețul orașelor moldovenești, cu ulițele lor cu noroi și cu oameni nevoiași, poetul pacific dornic de liniște, dușman al militarismului prusac, care tot la *un sfert de secol fura tinerețea* a generații întregi, a fost ars în cuptoarele acelui rug uriaș numit Auschwitz.

A murit pârjolit de acelaș foc, care în 1933 făcea serum în piețele orașelor nemțești, cărțile larg cuprinzătoare de adevăr, de lumină și de dreptate, de *focul aprins* de către acele bande care purtau în sufletele negre și pe etichetele bidoanelor cu benzină, lozincă negativistă și criminală, pruceasă de Göring:

„Imi vine să pun mâna pe revolver, când aud vorbindu-se de cultură".

Beniamin Fundoianu căutase la Paris liniștea și pacea pe care nu o putuse afla în țara aceasta, în care într'o epocă de falsă democrație, domnea „numerus clausus", logica bâtei electorale și aceea a asasinatului. Oameni de aceeaș factură politică, pseudo-democratică, oameni slabi și egoiști ca și cei dela noi, au dăruit în 1940, în vagonul dela Compiégne, cheile Franței, dușmanului de dincolo de Rhin, și liniștea căutată cu atâta patimă, a fost izgonită și din Orașul-Lumină, care a devenit peste noapte orașul întunericului, cu spânzurători, cu plotoane de execuție, oraș de sânge și de lacrimi . . .

Și într'o noapte, Getapoul hitlerist l-a ridicat și pe el, fiindcă era evreu, fiindcă era scriitor și fiindcă era pacifist, socotindu-l pentru toate aceste lucruri; periculos. L-au dus la Auschwitz, l-au pus înfometat la munci extenuante și grele și, într'o bună zi, mâinile sale au întârziat mai mult pe lopată.

Poetul tristeții din lumea săracă a orașelelor moldovenești, poetul devenit în lagărul morții un număr matricol oarecare, își trăia trudit și frânt, ultima zi. In aceiași seară, focul cuptoarelor sistematice i-a ars ca o hârtie, frunza inimii, luându-l dintre noi.

Acest popas trist, nu l-așî fi vrut niciodată pentru memoria lui Beniamin Fundoianu. *In jur, până departe,* până la marginea pământului, tunurile au amuțit, țevile lor de fier și de moarte s'au aplecat, tăcute, către brazdă. Razele unui soare nou bronzează cu arama speranțelor sufletele care au suferit, care au dorit pacea și pe care acum o au, o simt și o respiră.

Acum, mai mult ca oricând, prezența scrisul său cald, în care cuvintele ivite din cerneală aveau farmecul unei minuni magice și noui, prezența sufletului, care-a fost totdeauna fratele celor mulți și săraci, o simțim necesară și lipsa lui dintre noi, în zilele luminoase ale păcii, *ne îndurerează.*

„Impresii din Uniunea Sovietelor" de Mitiță Constantinescu

Avem în față o serie de articole într'un volum într'adevăr captivant. Autorul lor, cu ocazia a 220-a aniversări a Academiei die Stiințe din Uniunea Sovietelor, fiind invitat la această grandioasă manifestare sființifică, nu descrie locuri și oameni ca o „persoană oficială", ci hoinărește pe străzile Moscovei și Leningradului, prin tramvaie, metropolitane, expoziții, biblioteci, pe șosele, prin colhozuri, prin clădiri publice și casele țărănești și face câteva spicuiri interesante din cele văzute. Desfășurându-i-se totul într'un mod clar, nu prin prisma comentarilor și observatorilor străini, ci văzând cu ochii unui om care vine dintr'o țară unde analfabetismul și toate mizeriile sociale așteaptă încă să fie învinse, rămâne uimit die minunatele realizări, ale poporului sovietic pe toată tărâmurile, vede însă, acuma, nu ca pe luptători viteji depe frontul antihitlerist, ci ca tractoriști, bibliotecari, sanvanți și colhoznici în țara înfăptuirilor minunate, în care în mai puțin de trei decenii s'a făurit o *cultură temeinică*, unde țăranca colhoznică citește tratate speciale de agronomie și lucrează după metode științifice, unde stațiile metro-ului sunt adevărate palate de *marmoră*, împodobite cu opere de artă de înaltă valoare estetică, unde savantul academician se exprimă: „Muncim cu credință și pasiune pentru a învăța și crea pentru popor"!

In această carte ni se arată că ceeace constitue într'adevăr *măreția* Uniunei Sovietelor, este munca neprihănită a poporului, într'o sovietate liberă și democratică.

„Adevărata față a Italiei"

Abia întors din lagăr, Silviu Guarnieri și-aluat sarcina de a prezenta publicului românesc adevărata a patriei sale, sfâșiind perdeaua de minciuni a fascismului, care masca prin oprelişti și teroare, un popor înlănțuit, dar nu îngenunchiat. Grea sarcină dacă ne gândim la numărul polițelor rămase neachitate de Mussolini și cămășle sale negre, atât față de poporul său, cât și față de lumea întreagă, pe care împreună cu Germania hitleristă și Japonia imperialistă, a aruncat-o într'un carnagiu absurd și total.

Ca un mare regisor, având la îndemână un vast aparat de propagandă plătită, o armată politică bine instruită și o poliție bine organizată, lui Mussolini i-a fost ușor să prezinte străinătății o Italia înfloritoare și mulțumită de regimul său. Dar străinătatea nu știa că în al 20-lea an de guvernare fascistă 100 mii de deținuți politici gemeau în închisorile și lagărele lui Mussolini și că numai în primii 4 ani de guvernare fascistă, pe puțin 1000 de luptători antifasciști au fost asasinați din ordinul lui Mussolini. Afară de aceasta, unde sunt miile de patrioți italieni expatriați și celelalte mii de patrioți italieni, trecuți în ilegalitate, cari pe toate căile și cu riscul vieții, întrețineau, pe calea agitației clandestine, spiritul de revoltă în sufletul poporului, pregătind al doilea Resorgimento în Italia!

La 18 Aprilie 200 mii de partizani au năvălit din munții Italiei de Nord, măturând ca un șuvoi uriaș ultimele centre germane de rezistență și sdrobind ultimele batalioane de cămăși negre. Toate acestea în timp ce în Sud, în Italia peninsulară, un popor de muncitori și țărani răsufla ușurat, eliberat..

Intr'un șir de articole, frumos și *competent scrise*, dintre cari multe constitue adevărate pagini de istorie a rezistenței poporului italian în fața fascismului, Silvio Guarnieri reușește să ne arate o Italie, pe care mai mult am bănuit-o decât am cunoscut-o. Italia generosului Mateotti și a neînfricaților Gramsci și Buozzi, condotierii ai luptei poporului italian pentru libertate.

In felul acesta ni se dă posibilitatea să *cunoaștem* elementele unei Italii eterne, pe cari vremurile n'o pot ucide și dărâma, ca pe șubreda Italie fascistă, ce s'a năruit ca un castel din cărți de joc la prima opintire serioasă a poporului italian sătul de sclavie.

„Mocirla" de Upton Sinclair

O parte din literatura nouă americană și-a ales ca sursă de inspirație faptul divers. Pare neobișnuită întrebuințarea acestui termen, vorbind despre literatură. Și totuși exploatarea faptului divers a dat opere reprezentative, semnate de condee bine cunoscute ca acelea ale lui Upton Sinclair, John Des Passon, William Faulkner, Ernest Hemingway, John Steinbeck.

Desigur că în exploatarea faptului divers, autori amintiți nu s'au lăsat conduși ce sensul gazetăresc al cuvântului, ci au scormonit în adânc, până la sensul larg, profund omenesc și, în acelaș timp, dramatic al cuvântului.

Faptul că muncitorul cutare, la fel ca sute de muncitori *anonimi* ca el, este nevoit să lucreze pentru un dolar pe zi în lăcăria de scursori otrăvitoare a abatoarelor Durhan din Chicago, este un *fapt divers*. Dar urmăriți acest om câtva timp și veți vedea cum într'o zi picioarele încep să-i puraeze din niște răni fără vindecare, apoi degetele picioarelor încep să-i putrezească și să-i cadă, apoi întreg trupul i-se vestejește ca o mumie, iar la urmă cade la pat și-și dă duhul pe tăcute. Nu știe nimeni, nu vede nimeni. Locul lui la fabrică este ocupat într'o clipită; moartea lui n'a produs nici un gol. Nici familiia n'apucă să-i simtă lipsa, în învălmășeala aceasta, în goana asta nebună după o bucată de pâine.

Am ajuns astfel la esența dramatică a faptului divers, la ceeace domină viața nu a unui singur om, ci a milioane ca el, cari trăesc ca el, cari suferă ca el, mor ca el.

Privită prin această prizmă „Mocirla" lui Sinclair are ceva uluitor în ea. E posibil, ca oameni, ca noi toți, să trăiască în condițiunile, pe cari, atât de dureros de verosimil le prezintă Sinclair? Da, e posibil faptul, că fabricanții de conserve — cari în pofta lor nesățioasă după aur, impuneau acele condiții neomenoase de muncă — au încercat să-l cumpere pe Sinclair pentru suma de treisute de mii de dolari, dovedește că cele povestite de el sunt adevărate.

Numai, că acțiunea romanului glindește o stare de lucruri petrecute în trecut,. în anul 1905. Și de atunci până astăzi s'au schimbat multe și în America.

Asta nu împiedecă ca romanul lui Upton Sinclair să aibe o valoare de document, care justifică istoricește frământările și lupta muncitorimei americane pentru o viață mai bună.

„VICTORIA", Timișoara.